

فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دوازدهم، شماره دوم (پیاپی ۴۴)، تابستان ۱۴۰۲

شاپای چاپی ۲۱۳۱-۲۳۲۲ شاپای الکترونیکی ۴۷۶X-۲۵۸۸

<http://serd.khu.ac.ir>

DOR: 20.1001.1.23222131.1402.12.44.12.2

صفحات ۲۴-۱

مقاله پژوهشی

عوامل مؤثر بر عملکرد صندوق‌های خرد زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان همدان)

حوریه السادات نیک‌سیر؛ کارشناسی ارشد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.
رضا موحدی*؛ دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.
حشمت‌اله سعدی؛ دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.
ترانه صرامی‌فروشانی؛ دکتری توسعه کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۲/۲۹

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۲۶

چکیده

هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد صندوق‌های خرد زنان روستایی با تأکید بر عوامل آموزشی و ترویجی در شهرستان همدان است. پژوهش حاضر مبتنی بر روش توصیفی-همبستگی است که در آن تأثیر عوامل فردی زنان روستایی (سن، سواد، میزان سرمایه، تاهل و...)، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و فرهنگی، عوامل سیاستی و حمایتی و عوامل آموزشی و ترویجی بر عملکرد صندوق‌های خرد زنان روستایی مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش شامل اعضای صندوق‌های خرد زنان روستایی شهرستان همدان بودند که تعداد آن‌ها ۲۳۰ عضو در ۹ صندوق می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، تعداد ۱۴۰ عضو تعیین و بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب گردید. برای شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد صندوق خرد زنان روستایی (متغیر وابسته) و شناسایی اثرهای مستقیم و غیرمستقیم این عوامل بر یکدیگر از تحلیل مسیر استفاده شد. نتایج نشان داد که متغیرهای مستقل در مجموع ۶۵/۷ درصد از تغییرات سطح عملکرد صندوق را تبیین می‌کنند. متغیر عوامل اجتماعی، اثر مستقیم (۰/۳۳۶) و اثر غیرمستقیم (۰/۱۸۵) بر عملکرد صندوق خرد زنان روستایی داشت و در مجموع اثر علی این متغیر ۰/۵۲۱ بود که از نظر اولویت در جایگاه اول تأثیرگذاری قرار گرفت و بیشترین نقش را در تبیین متغیر وابسته پژوهش (عملکرد صندوق) داشت. پس‌از آن، متغیر «عوامل آموزشی و ترویجی» با اثر علی ۰/۳۸۲ «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» با اثر علی ۰/۳۱۸، «سابقه عضویت در صندوق» با اثر علی ۰/۱۵۲ و «عوامل اقتصادی» با اثر علی ۰/۱۳۰ به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

واژگان کلیدی: صندوق اعتبارات خرد، زنان روستایی، عوامل آموزشی و ترویجی، عوامل اجتماعی، عوامل اقتصادی، عوامل سیاستی و حمایتی، شهرستان همدان.

* R.movahedi@basu.ac.ir

(۱) مقدمه

یکی از رویکردهای تقویت بنیه اقتصادی و ارتقا کیفیت زندگی روستاییان و توانمندی آنان در زمینه‌های مختلف، راه‌اندازی صندوق اعتبارات خرد روستایی است. از این‌رو، نهادهای توسعه روستایی، برنامه صندوق‌های اعتبارات خرد را در قالب راهکاری مناسب برای ایجاد فرصت‌های شغلی به‌ویژه فعالیت‌های خوداشتغالی و مقابله با فقر و توانمندسازی جامعه روستایی مطرح کرده‌اند (قربانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۳۶). برنامه اعتبارات خرد با ایجاد و گسترش فعالیت‌های درآمدزا به‌ویژه برای گروه‌های آسیب‌پذیر مانند زنان، وابستگی آن‌ها به منابع را کاهش و توسعه جوامع محلی را تسهیل می‌کند (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۴۳). دسترسی زنان به اعتبارات به افزایش سطح درآمد زنان، دسترسی آن‌ها به شبکه‌های اطلاعات و بازار، ارتقای جایگاه مشارکت اقتصادی زنان در خانواده، افزایش مشارکت آن‌ها در تصمیم‌گیری در مورد هزینه‌های خانوار و بهبود دیدگاه عمومی زنان در مورد نقش خود در خانواده و جامعه می‌انجامد (کوشکی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۶).

منظور از اعتبارات خرد عمدتاً اعتبارات کوچک و وام‌هایی است که از نظر مبلغ کوچک بوده و بدون دریافت وثیقه از طرف یک موسسه مالی به اقشار کم درآمد پرداخت می‌گردد. در خصوص مبلغ این اعتبارات بحث‌های مختلفی وجود دارد. در برخی از موارد به وام‌هایی با مبلغ کمتر از ۱۰۰ دلار و در بعضی موارد به وام‌های چند هزار دلاری نیز اعتبار خرد اطلاق می‌گردد. به نظر می‌رسد که این قبیل اعتبارات برای دو هدف عمده پرداخت می‌گردد. در مواردی که هدف، مبارزه با فقر و حمایت از اقشار آسیب‌پذیر جامعه به‌ویژه روستاییان است، مقدار آن اندک ولی در مواردی که کمک برای ایجاد شغل و حرفه و ایجاد فرصت شغلی در جوامع روستایی و شهری است، مبلغ آن افزایش می‌یابد (نامجویان شیرازی، ۱۳۹۳: ۷۳). صندوق‌های اعتبار خرد با گردآوری پس‌اندازهای کوچک و غیرمولد، سرمایه لازم برای راه‌اندازی کسب‌وکار کوچک مقیاس را فراهم می‌کند و توانمندی و قابلیت‌های اعضا خانواده را در راه‌اندازی و رونق کسب‌وکار به کار می‌گیرد و باعث توانمندسازی زنان در راستای بهره‌برداری از منبع‌های پایدار می‌شود. هدف از تشکیل صندوق‌های خرد محلی، ارائه آموزش‌های هدفمند، توانمندسازی، خودباوری، مشارکت گروهی، ایجاد اعتمادبه‌نفس در زنان روستایی، دسترسی آنان به منبع‌های بیشتر و بهره‌مندی از تسهیلات و امکانات صندوق است (دفتر زنان روستایی و عشایری، ۱۳۹۹). در ایران، این صندوق‌ها ابتدا در سال ۱۳۷۹ در چهار روستا به صورت آزمایشی اجرا شد و به تدریج در سایر نقاط کشور توسعه پیدا کرد به‌طوری‌که هم اکنون بیش از ۳۵۰۰ صندوق در استان‌های مختلف کشور، با بیش از ۷۰ هزار نفر عضو مشغول فعالیت و ارائه خدمات مالی به زنان روستایی هستند. از جمله در استان همدان اولین صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی استان در سال ۱۳۸۲ و در روستاهای پرلوک و کریم‌آباد شهرستان بهار تأسیس شد و در سال‌های بعد در شهرستان رزن و در روستای چورمق و... صندوق‌های دیگری تشکیل شده‌اند. در حال حاضر در استان همدان ۱۸۸ صندوق اعتبارات خرد با ۳۷۷۰ نفر عضو عادی مشغول فعالیت می‌باشند. همچنین تأسیس ۱۰ صندوق جدید دیگر در دستور کار مدیریت هماهنگی‌های ترویج جهاد کشاورزی استان همدان قرار دارد (جهاد کشاورزی استان همدان، ۱۳۹۸). آنچه مسلم است، هنگامی ارزیابی عملکرد این صندوق‌ها امکان‌پذیر خواهد بود که فعالیت‌های هر صندوق به عنوان یک پروژه در نظر گرفته شود. مدیریت پروژه نقشی عمده در برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی منابع برای دستیابی به یک هدف از پیش تعیین شده دارد (لشگرآرا و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۸). از آنجاکه تأکید بر مقوله آموزش از جمله مهم‌ترین اولویت‌های توسعه در الگوی اقتصادی جامعه‌های روستایی به شمار می‌آید (بابایی امین و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵۰). در این تحقیق سعی بر آن است ضمن شناسایی عوامل مختلف تأثیرگذار بر عملکرد این صندوق‌ها عوامل آموزشی را با دقت نظر بیشتر مورد بررسی قرار دهیم. با وجود

تحقیقات گوناگون در زمینه صندوق‌های خرد زنان روستایی تاکنون تحقیقی درباره بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد این صندوق‌ها در همدان انجام نشده است. با توجه به اینکه صندوق‌های خرد در همدان با مشکلاتی نظیر نداشتن نقدینگی زنان، کم بودن وام اعطایی از طرف بانک‌ها، عدم خودباوری زنان و... مواجه هستند؛ بنابراین این تحقیق به دنبال آن است تا با شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد این صندوق‌ها به برطرف کردن موانع و محدودیت‌های موجود در این زمینه کمک نماید. از طرفی با توجه به اهمیت نقش ترویج و آموزش در عملکرد این صندوق‌ها و عدم انجام پژوهش در این زمینه، این تحقیق علاوه بر شناسایی عوامل مختلف مؤثر بر عملکرد صندوق‌ها در استان همدان به‌طور ویژه به شناسایی عوامل آموزشی ترویجی نیز می‌پردازد.

۲) مبانی نظری

در خصوص مفهوم عملکرد سازمانی ابراهیم^۱ (۲۰۲۰:۳۳) آن را سازه‌ای کلی تعریف می‌کند که از مقایسه نتایج مورد انتظار با نتایج واقعی، بررسی انحراف سازمان از چارچوب پیش‌بینی شده در برنامه، ارزیابی عملکرد فردی کارکنان در سازمان و بررسی میزان پیشرفت سازمان در دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده حاصل می‌شود. از دیدگاه هوآ^۲ (۲۰۰۸:۱۱۰) عملکرد در سازمان معیاری است که چگونگی تحقق اهداف سازمان را ارزیابی می‌کند. آدامز و سیکز^۳ (۲۰۰۳:۴۲۵) عملکرد را معیاری تعریف می‌کنند که برای اندازه‌گیری و تعیین میزان کارایی و اثربخشی سازمان در یک دوره زمانی خاص از طریق نشانه‌هایی در بازار، مشتری و میزان فروش آن سازمان مشخص می‌گردد. بهبود مستمر عملکرد سازمان‌ها، نیروی عظیم هم‌افزایی ایجاد می‌کند که این نیروها می‌تواند پشتیبان برنامه رشد و توسعه و ایجاد فرصت‌های تعالی سازمانی شود (پورمند، ۱۳۹۵). ارزیابی عملکرد بخش مهمی از زندگی سازمانی است چرا که می‌تواند راهکارهایی برای حل مشکلات عملکردی منابع انسانی، دستیابی به اهداف سازمانی، مدیریت پاداش و جبران خدمت، برقراری نظم و انضباط فراهم نماید (کاظمی، ۱۳۸۴). اهمیت موضوع عملکرد به اندازه‌ای است که امروزه در تمام دنیا این موضوع سرلوحه افکار و فرهنگ کاری دولتمردان قرار گرفته است و سعی در ترویج بهبود عملکرد در بین کارکنان خود دارند (Limoneze et al., 2017 : 8). یانگ^۴ و همکاران (۲۰۱۸:۵۴۲) عملکرد سازمانی را مفهومی چندجانبه می‌دانند که معمولاً توسط شاخص‌هایی نظیر اثربخشی (رسیدن سازمان به اهداف خود)، کارایی (استفاده از کمترین منابع ممکن برای دستیابی به اهداف سازمانی)، توسعه (توسعه ظرفیت‌ها برای دستیابی به چالش‌ها و فرصت‌های آینده)، رضایتمندی (از همه شرکت‌کنندگان، سهامداران، کارمندان و مشتریان)، نوآوری (محصولات و فرآیندها) و کیفیت (تولید محصولات و خدمات باکیفیت) مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. گل‌محمدی (۲۰۱۳:۵۳۲) در پژوهش خود برای سنجش عملکرد سازمانی از چهار منظر کارت امتیازی متوازن استفاده کردند. در این پژوهش ابعاد و شاخص‌های عملکرد از چهار بُعد مورد مطالعه قرار گرفت. ۱) عملکرد مالی: این بعد با شاخص‌های کاهش در هزینه‌های کل، کاهش هزینه‌های غیرمنتظره، افزایش بازده دارائی و افزایش حاشیه سود خالص اندازه‌گیری شد. ۲) عملکرد مشتری: این بعد با شاخص‌های افزایش رشد نرخ فروش، رضایت از تنوع نیازهای مشتریان، افزایش تمایل مشتریان به خرید و افزایش رضایت مشتریان اندازه‌گیری شد. ۳) عملکرد فرایندهای داخلی: این متغیر با شاخص‌های افزایش سهم بازار، افزایش کارایی عملیاتی، کاهش شکایات مشتری، بهبود در حفظ مشتریان قدیمی و بهبود در توانایی جذب

1 Ibrahim

2 Ho

3 Adams and Sykes

4 Yang

مشتریان جدید بررسی شد. ۴) عملکرد رشد و یادگیری: این متغیر با شاخص‌های بهبود توانایی حل مسئله در کارکنان، بهبود کیفیت خدمت‌دهی توسط کارکنان، بهبود در تمایل به یادگیری توسط کارکنان و ارتقای فرهنگ سازمان به صورت اثربخش اندازه‌گیری شد. مولارس^۱ (۲۰۱۲) در پژوهش خود متغیر عملکرد سازمان را با شاخص‌های سودآوری اقتصادی، سودآوری مالی، درصد سود به نسبت فروش، سهم بازار سازمان برای محصولات مهم و بازارها، رشد فروش بر اساس محصولات مهم و بازارها اندازه‌گیری کرده‌اند. در این پژوهش عملکرد صندوق‌های اعتباری خرد از دو بُعد عوامل درونی و بیرونی مورد مطالعه قرار گرفته است. آکینگونول^۲ و همکاران (۲۰۱۸: ۱۶۶) نیز دسترسی به اعتبارات خرد را، زمینه‌ی کسب‌وکار شرکت‌های کوچک و افزایش عملکرد می‌دانند. در مطالعه‌ی دیگری کامونگه^۳ و همکاران (۲۰۱۴: ۱۹) در کنیا دریافتند که دسترسی به منابع مالی و تجربه مدیریتی عوامل کلید اقتصادی و اجتماعی هستند که بر عملکرد مشاغل تأثیر مثبت می‌گذارند. در این تحقیق اعتقاد بر این بود که ارائه‌ی فرصت‌های اعتباری مشاغل را قادر می‌سازد تا عملکرد بهتری داشته باشند. نتایج این پژوهش نشان داد که ارائه اعتبارات به منظور عملکرد مطلوب شرکت‌های خرد کافی نیست و علاوه بر آن، مهارت‌های مدیریتی، آموزش و تجربه نیز بر عملکرد تأثیر مثبت دارد.

مطالعه‌ی صالحی‌چگنی و همکاران (۱۳۹۷: ۶۸۱) از بُعد عوامل درون سازمانی یعنی ۱) حمایت از اعضاء و جهت‌دهی فعالیت‌های آن‌ها ۲) ارائه آموزش به اعضاء و هیئت‌مدیره ۳) بهبود مدیریت صندوق‌ها ۴) بهره‌گیری از ظرفیت‌های جانبی و ۵) تقویت روحیه مشارکتی به بررسی عملکرد این صندوق‌ها پرداخته است. در تحقیق بلالی و همکاران (۱۳۹۶: ۵۸۲) شاخص‌های عملکرد شامل عوامل درونی (میزان رضایت‌مندی، همدلی، میزان مشارکت، میزان موفقیت) و عوامل بیرونی (سیاست‌های دولت، حمایت‌های قانونی، وجود زیرساخت مناسب، وجود تسهیلات بانکی) و عوامل ساختاری (فرهنگ تعاون و همکاری، وجود نظارت و کنترل، وجود قوانین و مقررات، نظم سازمانی، تحقیقات علمی) می‌باشند. مظفری و ضیایی (۱۳۹۶: ۲۴۶) هم عوامل درون سازمانی شامل شناخت وضعیت روستا، روحیه کارآفرینی، استقلال مالی، روحیه خودباوری، همدلی و اعتمادبه‌نفس و نقش صندوق در ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در روستا را مورد بررسی قرار دادند. نتایج این مطالعه نشان داد که متغیرهای مذکور تقریباً ۷۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته "عملکرد صندوق در توانمندسازی زنان روستایی منطقه الموت" را تبیین می‌کنند. قربانی و همکاران (۱۳۹۵: ۱۴۸) از جنبه‌ی اجتماعی و به‌ویژه نقش صندوق‌های اعتبارات خرد در ایجاد روحیه همکاری و مشارکت در بین اعضا به بررسی موضوع پرداختند. نتایج بیانگر افزایش تمام شاخص‌های سطح کلان شبکه در مرحله بعد از اجرای پروژه بود. تراکم در پیوند اعتماد و مشارکت به میزان بالایی افزایش یافته بود و این بدان معناست که سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی شبکه، افزایش یافته است. پایداری، توازن و تعادل شبکه در قبل از اجرای پروژه در حد متوسط بوده و بعد از اجرا این شاخص‌ها، تا حد متوسط تا زیاد افزایش پیدا کردند. در مطالعه‌ی دیگری شاهرخی و کرمی (۱۳۹۵: ۱۹۸) نیز بر ابعاد اجتماعی، سیاستی و آموزشی در عملکرد صندوق‌های اعتبارات خرد تأکید کردند. نتایج مطالعه‌ی آن‌ها نشان داد که، ضریب‌های مسیر استاندارد شده، بین مؤلفه‌های سیاستی-حمایتی، آموزشی و اجتماعی اثر مثبت و معنی‌داری بر عملکرد اقتصادی صندوق‌ها داشته است. همچنین ضریب تبیین نشان داد که، ۶۶ درصد از تغییرات واریانس دیدگاه زنان در مورد عملکرد صندوق‌های اعتباری خرد، توسط پیش‌برنده‌های مشارکت یعنی روحیه همکاری و

¹ Morales

² Akingunola

³ Kamunge

همیاری بین اعضا و برنامه‌ریزی مشارکتی برای کیفیت بخشیدن به دوره‌ها تبیین می‌شود. در تحقیق دیگری مصطفی^۱ و همکاران (۱۳:۲۰۱۸) نشان دادند که میزان کل وام دریافتی تأثیر منفی بر عملکرد شرکت را ثبت نموده است. آن‌ها نتیجه گرفتند که تأثیر منفی اعتبارات خرد به این دلیل بوده که ظرفیت و مهارت‌های لازم برای استفاده از صندوق‌های اعتباری خرد در منطقه‌ی مورد مطالعه وجود ندارد.

تحقیقات مختلفی به بررسی رابطه مستقیم بین آموزش و عملکرد سازمانی متمرکز شده‌اند (به عنوان مثال سینگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۷؛ درویش^۳ و همکاران، ۲۰۱۳؛ آرن‌پراساد^۴؛ ۲۰۱۷؛ بوگلدسایک^۵؛ ۲۰۰۸). سیتزمن و واینهارت^۶ (۳۷۵:۲۰۱۸) معتقدند که برنامه‌های آموزشی در سازمان‌ها اغلب بر توسعه مهارت‌ها و توانایی‌ها به منظور اجرای بهتر نقش فعلی تأکید می‌کنند، و فعالیت‌های آموزشی متمرکز بر توسعه مهارت‌های عمومی یا نرم را ارائه می‌دهند. میلر^۷ و همکاران (۹۳۸:۲۰۱۵) آموزش را دارای ارزش اقتصادی مثبت می‌دانند چرا که دانش و مهارت‌هایی را افزایش می‌دهد که بر بهره‌وری سرمایه انسانی متمرکز است. مصطفی و همکاران (۱۱:۲۰۱۹)، معتقد هستند سرمایه‌گذاری کافی در بحث آموزش، مهارت‌های مدیریتی برای برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و کنترل کارآمد شرکت‌های خرد را توسعه می‌بخشد و از این طریق به ارتقای عملکرد شرکت‌های کوچک کمک می‌کند. نتایج موحدی و سلیمانیان (۹۵:۱۴۰۰)، نشان می‌دهد که عوامل آموزشی با ضریب بتای (۰/۲۲۶) عوامل ترویجی با ضریب (۰/۲۰۶) عامل بازار با ضریب (۰/۱۸۸) و عامل حمایت‌ها با ضریب (۰/۱۳۸) قوی‌ترین تبیین‌کننده‌های نظام دانش و اطلاعات کشاورزی زنان روستایی شهرستان بروجن بوده‌اند. لشگرآرا و همکاران (۶۶:۱۳۹۹) تحقیقی با هدف بررسی سازه‌های مؤثر بر توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی زنان روستایی عضو صندوق‌های اعتبارات خرد شهرستان فیروزکوه انجام دادند. نتایج نشان داد که بین میزان توانمندی اجتماعی و اقتصادی زنان روستایی عضو صندوق‌های اعتبارات خرد شهرستان فیروزکوه و سازه‌های اقتصادی، آموزشی-ترویجی، اجتماعی-فرهنگی، شخصیتی روانشناختی و میزان تحصیلات رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و با متغیر سن همبستگی منفی و معنی‌داری در سطح ۱ درصد خطا وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که ۵۵ درصد تغییرات واریانس توانمندی اجتماعی-اقتصادی زنان روستایی عضو صندوق اعتبارات خرد به دو سازه شخصیتی-روانشناختی و سازه آموزشی-ترویجی بستگی دارد. بابایی‌امین و همکاران (۱۵۰:۱۳۹۹) تحقیقی با هدف تحلیل روند موفقیت صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی با استفاده از اصول ارزشیابی مدیریت پروژه در استان لرستان انجام دادند. بر پایه یافته‌های آزمون همبستگی، اعضای دارای وضعیت بهتر به لحاظ درآمد، سابقه عضویت در صندوق، تعداد وام دریافتی و مبلغ وام دریافتی، نقش صندوق خرد در زندگی خود را از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روان-شناختی مطلوب‌تر ارزیابی کردند. طالشی و گنجی پور (۲۲:۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان نقش اعتبارات در ماندگاری جمعیت روستایی: مطالعه موردی سکونتگاه‌های روستایی ناحیه کاشان به این نتیجه رسیدند که تفاوت میانگین‌ها بین دو گروه برخوردار و عدم برخوردار از اعتبارات در متغیر چهار بهبود کشاورزی، افزایش رضایت‌مندی، بهبود وضعیت اقتصادی و فرصت‌های افزایش اشتغال روستاییان به لحاظ آماری معنی‌دار است. ایرانی‌هریس و ابادری (۱۸:۱۳۹۹)، در مقاله‌ای تحت عنوان نقش اعتبارات در توسعه روستایی به این نتیجه

¹ Mustapa

² Singh

³ Darwish

⁴ Arunprasad

⁵ Beugelsdijk

⁶ Sitzmann and Weinhardt

⁷ Miller

رسیدند که اعتبارات باعث توانمندی جمعیت روستایی، ایجاد اشتغال و افزایش درآمد گردیده است. موحدی و همکاران (۱۳۹۸:۱۷۹) عوامل مؤثر بر سودمندی حاصل از توانمندسازی زنان روستایی از طریق تشکیل تعاونی اعتباری خرد را بررسی کردند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که مسیر توانمندی فرهنگی-اجتماعی با ۴۶/۴ درصد بیشترین تأثیر مثبت را بر سودمندی حاصل از تشکیل تعاونی اعتباری خرد داشته است و پس از آن توانمندی خانوادگی با ۱۵/۵ درصد و توانمندی سیاست‌گذاری-مدیریتی با ۱۲ درصد در اولویت دوم و سوم قرار گرفته است. مقدس فریمانی و میرترابی (۱۳۹۸:۸۶) در مطالعه‌ای با عنوان تأثیر دوره‌های آموزشی ترویجی بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی عضو صندوق اعتبارات خرد استان سمنان به این نتیجه رسیدند که شامل دوره‌های آموزشی - ترویجی گذرانده شده مهم‌ترین عامل مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان بوده که در مجموع ۳۲ درصد متغیر وابسته را تبیین می‌کند. نعمت الهی و همکاران (۱۳۹۶:۱۱۲)، به این نتیجه رسیدند که ارتباط معنی‌داری بین توانمندسازی زنان روستایی و متغیرهای سن، میزان سال‌های عضویت در صندوق‌های خرد، سطح تحصیلات، کفایت وام، مبلغ وام، درآمد ماهیانه و نگرش محیطی زیستی آنان وجود دارد. ولی زاده و کریمی (۱۳۹۷:۱۶) به تحلیل عوامل مؤثر بر نیت کارآفرینی اجتماعی در صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری پرداختند. یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داد که متغیرهای همدلی، خود کارایی، حمایت اجتماعی درک شده، تعهد اخلاقی و تجربه‌ی قبلی اثرات مثبت و معنی‌داری بر نیت کارآفرینی اجتماعی دارند. همچنین، این متغیرها توانستند ۴۳/۲ درصد از تغییرات واریانس متغیر وابسته را توضیح دهند. صالحی چگنی و همکاران (۱۳۹۷:۶۸۱)، در مطالعه‌ای تحت عنوان واکاوی راهکارهای صندوق‌های اعتباری خرد در توانمندسازی زنان روستایی به این نتیجه رسیدند که راهکارهای بهبود عملکرد صندوق‌های اعتبارات خرد در توانمندسازی زنان روستایی در استان لرستان به ترتیب اهمیت در پنج دسته راهکارهای: (۱) حمایت از اعضا و جهت‌دهی فعالیت‌های آن‌ها (۲) ارائه آموزش به اعضا و هیئت مدیره (۳) بهبود مدیریت صندوق‌ها (۴) بهره‌گیری از ظرفیت‌های جانبی و (۵) تقویت روحیه مشارکتی در بین اعضا دسته‌بندی شدند. موحدظاهری^۱ و همکاران (۲۰۲۱:۱۱۶) در پژوهشی به ارزیابی برنامه اعتبارات خرد و عوامل مؤثر بر سرمایه کارآفرینی و سرمایه انسانی در عملکرد شرکت‌های خرد متعلق به زنان پرداختند. یافته‌ها نشان داد که برنامه‌های صندوق اعتبارات خرد به‌طور معنی‌داری با عملکرد شرکت‌های خرد زنان مرتبط است. عوامل کارآفرینی و برنامه‌های آموزشی با عملکرد شرکت‌های خرد زنان رابطه مثبت و معناداری داشتند. باین‌حال، عوامل مربوط به ارزش‌های مذهبی و سرمایه انسانی ارتباط معنی‌داری با عملکرد نداشتند. مونیش راج^۲ و همکاران (۲۰۲۱:۱۵۹) به منظور ارزیابی عملکرد گروه‌های خودیاری مطالعه‌ای در میان گروه خودیاری و اعضای آن در منطقه نمک‌کال در استان تاملیل نادو کشور هند انجام دادند. نتایج این مطالعه به‌طور قاطع نشان داد که تفاوت معنی‌داری در میانگین درآمد بهره‌برداران قبل و بعد از پیوستن به گروه خودیاری صرف نظر از نوع مشاغل آن‌ها وجود دارد. کمک‌های مالی ارائه شده توسط دولت، بهره‌برداران را مجبور به انجام فعالیت‌های درآمدزایی کرده است. ارائه امکانات لازم برای بازاریابی و ارائه به موقع وام، کارایی فعالیت‌های خرد اقتصادی را بیشتر افزایش می‌دهد. اشتغال و درآمد ایجاد شده از طریق این گروه‌های خودیاری تأثیر مثبتی بر معیشت اعضا داشته است. مهم‌ترین محدودیت‌هایی که بهره‌برداران در گروه‌های خودیاری با آن مواجه بودند به ترتیب شامل تأخیر در دریافت وام، مشکل در بازاریابی محصولات، عدم

¹ Mohd Zahari

² Mounish Raj

دسترسی به مواد اولیه برای مشاغل، نبود و کمبود آموزش، است. پیوش و سینگ^۱ (۲۰۲۱: ۱۴۰) با استفاده از یک روش مبتنی بر DEA ارتباط بین انگیزه و کارایی گروه‌های اعتباری خرد در هند را بررسی کردند. نتایج حاصل از این مطالعه تأیید نمود که جدا از عوامل سنتی، قابلیت دسترسی و مدیریت گروه، انگیزه گروه یکی از عوامل اجتماعی تعیین‌کننده در کارایی گروه است. علاوه بر این، نسبت وام به پس‌انداز گروه و دریافت‌های نقدی به‌طور معنی‌داری بر پایداری مالی در بلندمدت تأثیر می‌گذارد. گانبو^۲ و همکاران (۲۰۲۱: ۵۷) در مطالعه‌ای به ارزیابی وضعیت مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد، و تعیین عواملی که بر مشارکت زنان در خدمات اعتباری خرد به منظور بهبود معیشت تأثیر می‌گذارد و همچنین محدودیت‌هایی که مانع مشارکت زنان می‌شود، پرداختند. نتایج نشان داد که سن بر میزان مشارکت تأثیر منفی دارد. در پایان پیشنهاد شد سیاست‌گذاران، بازیگران، صنایع/مؤسسات و برنامه‌ریزان نگرش مثبت و انگیزشی را از طریق برنامه‌های آموزشی و ایجاد آگاهی برای ارتقای فرصت‌های برابر برای زنان ایجاد نمایند. گاتیتو^۳ و همکاران (۲۰۲۱: ۱۱۰) مطالعه‌ای با هدف بررسی صندوق توسعه کارآفرینی جوانان در کنیا انجام دادند. یافته کلیدی این مطالعه آموزش مهارت‌های کارآفرینی تأثیر معنی‌داری بر متغیر وابسته (رشد شرکت‌های جوانان کارآفرین) داشت. این مطالعه همچنین نشان داد که پویایی گروه‌ها نقش متغیر تعدیل‌کننده در رابطه بین آموزش و رشد شرکت‌های کارآفرین جوانان در شهرستان نایروبی داشت. توندوی و توندوی^۴ (۲۰۲۰: ۲۲۵) در مقاله‌ای به بررسی محرک‌های مؤثر بر عملکرد مشاغل تحت مالکیت زنان که از طریق اعتبارات خرد تأمین می‌شوند، پرداخت. نتایج نشان داد که اعتبارات خرد نقش مهمی در عملکرد کسب‌وکار دارد. میزان اعتبار بیشترین تأثیر را بر پایه سرمایه شرکت داشته، درحالی‌که تأثیر آن بر سود ناچیز است. همچنین، اگر صاحبان کسب‌وکار دارای مهارت‌های مدیریتی باشند، احتمال بیشتری وجود دارد که سود را افزایش دهند. علاوه بر این، صاحبان جوان مشاغل و کارآفرینان موفقیت بیشتری در مشاغل خود گزارش دادند. عوامل دیگری که تأثیر معنی‌داری بر عملکرد کسب‌وکار داشت، شامل: چرخه محصول، استفاده از وام و حمایت خانواده بود. بسیاری از زنان در تانزانیا در حال ورود به مشاغل و کسب‌وکارها هستند و به اعتبار (سرمایه‌ی) اولیه برای شروع و توسعه مشاغل خود نیاز دارند. گبرمایکل^۵ و همکاران (۲۰۲۰: ۳۶۲) به بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی اتیوپی در فعالیت‌های کارآفرینانه پرداخت. بر اساس یافته‌ها، وام‌های بدون بهره به عنوان سرمایه اولیه از بستگان دریافت می‌شد. بنابراین زنان کارآفرین مجبور شدند به منابع مالی غیررسمی مانند Equib (سیستم پس‌انداز چرخشی سنتی) و اقوام خود تکیه کنند. این مطالعه نشان داد که سطح تحصیلات و سرمایه اولیه تعیین‌کننده‌های مهمی در سودآوری مشاغل روستایی زنان است. فاصله از بازار نیز یک عامل تعیین‌کننده محوری بود زیرا زنانی که فاصله‌ی کمتری با بازار داشتند از سود بالاتری برخوردار بودند چرا که نقش واسطه‌ها و دلالان به حداقل می‌رسید. کسانی که موفق به فروش در شهرهای بزرگ و بازارهای بزرگ می‌شدند به دلیل دسترسی به بازار بزرگ‌تر حاشیه سود بیشتری داشتند. نتایج همچنین نشان داد که علیرغم دسترسی محدود و عدم حمایت دولت، مؤسسات مالی خرد نقش مهمی در موفقیت زنان کارآفرین روستایی دارند. هیوس^۶ و همکاران (۲۰۱۹: ۵۶) به بررسی تأثیر آموزش بر وام‌گیرندگان خرد، در بزرگ‌ترین سازمان تأمین مالی خرد در ویتنام شمالی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش باعث ارتقاء توانمندی زنان در هر سه

¹ Piyush and Singh

² Ganebo

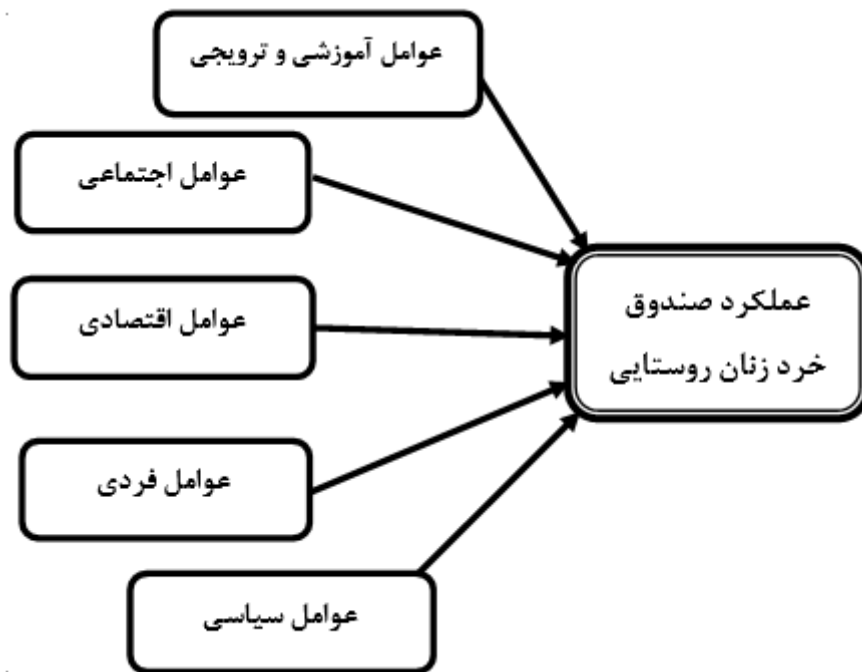
³ Gathitu

⁴ Tundui and Tundui

⁵ Gebremichael

⁶ Huis

جنبه مورد مطالعه شده است: افزایش باورهای کنترل و افزایش قدرت تصمیم‌گیری در منزل و کاهش اصطکاک در روابط. در نهایت، نتایج نشان داد که زمان زیادی طول می‌کشد تا آموزش برای تقویت توانمندی زنان تأثیر بگذارد. از قبل از آموزش تا ۱۲ ماه پس از آموزش، هیچ اثر کوتاه مدت، و یا میان مدتی مشاهده نشد. بالاسانتران (۲۰۱۸: ۵۸۶) در یک مطالعه کیفی به بررسی اثربخشی آموزش بر عملکرد شغلی در موسسه اعتبار خرد KKR در سلانگور پرداخت. از پاسخ‌ها چنین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش در مؤسسات اعتبارات خرد تأثیر مثبتی بر عملکرد شغلی کارکنان داشته است. با این حال، مصاحبه‌های عمیق نشان داد که برنامه‌های آموزشی در این موسسه اعتبار خرد به دلیل محدودیت منابع به‌طور منظمی برنامه‌ریزی نشده است. بنابراین فرصتی برای این مؤسسات اعتباری خرد وجود دارد تا برنامه‌های آموزشی سیستماتیک‌تری برای خود برنامه‌ریزی کنند و از این طریق بر عملکرد شرکت و کارکنان تأثیر مثبت بگذارند. نور^۲ و همکاران (۲۰۱۷: ۲۶۹) راهکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی در جهت توانمندسازی زنان روستایی توجه به ارائه برنامه‌های اشتغال پس از واگذاری وام می‌دانند. یافته‌های مطالعه مودالیار و ماتور^۳ (۲۰۱۵: ۶۱) در پنجاب هند نشان داد که اعتبارات خرد نه تنها به‌طور قابل توجهی موجب افزایش درآمد زنان می‌شود، بلکه به‌طور منظم عادت به پس‌انداز را در میان زنان توسعه داده است. این اعتبارات علاوه بر افزایش توانمندسازی اجتماعی و روانی زنان، آن‌ها را قادر به شرکت در تصمیم‌گیری‌های خانواده و در نتیجه توانمندسازی اقتصادی، می‌سازد. کوموری^۴ و همکاران (۲۰۱۵: ۳) بر این باورند که برخی از زنان طریق دسترسی به اعتبارات خرد توانمند شده، اما برخی دیگر که کنترل کمتری بر استفاده از وام‌ها داشته‌اند، وضعیتشان بهتر نشده است. با توجه به مبانی نظری تحقیق و نتایج مطالعات اشاره شده در بالا مدل مفهومی تحقیق مطابق با شکل (۱) طراحی شد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

¹ Balasanthran

² Noor

³ Mudaliar and Mathur

⁴ Komori

۳) روش تحقیق

پژوهش کاربردی حاضر از نظر ماهیت کمی و از نوع توصیفی - همبستگی است. در این مطالعه از روش پیمایشی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. جامعه آماری، شامل اعضای صندوق‌های خرد زنان روستایی شهرستان همدان می‌باشند که تعداد آن‌ها ۲۳۰ عضو در ۹ صندوق می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) به تعداد ۱۴۰ عضو تعیین شد. نمونه‌های آماری براساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب گردید. در این پژوهش، دو دسته متغیر مستقل و وابسته قابل مشاهده و بررسی است. عملکرد صندوق خرد زنان روستایی، به‌عنوان متغیر وابسته می‌باشد. برای سنجش سطح عملکرد از پرسشنامه استاندارد استفاده شد. شاخص‌های این پرسشنامه عبارتند از: ۱- شاخص‌های درونی (میزان رضایتمندی - میزان همدلی - میزان مشارکت و میزان موفقیت)، ۲- شاخص‌های بیرونی (نظم سازمانی - قوانین و مقررات - بانک اطلاعاتی - شرح وظایف - نظارت و کنترل) و ۳- عوامل زیرساختی (حمایت‌های دولت - حمایت‌های بانک‌ها - هماهنگی با دستگاه‌ها - حمایت قانونی - وجود زیرساخت مناسب). متغیرهای مستقل در این پژوهش، شامل عوامل آموزشی و ترویجی، عوامل اجتماعی، عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی و عوامل اقتصادی می‌باشند که بر «عملکرد صندوق خرد زنان روستایی» تأثیر می‌گذارند. گویه‌ها با استفاده از طیف لیکرت پنج سطحی: (۱) بسیار کم (۲) کم (۳) متوسط (۴) زیاد (۵) بسیار زیاد، مورد سنجش قرار گرفت. روایی پرسشنامه نیز توسط گروهی از متخصصان موضوعی مورد تأیید قرار گرفت، و همچنین برای بررسی میزان پایایی از آزمون ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده که مقادیر بدست آمده در جدول (۱) آورده شده است.

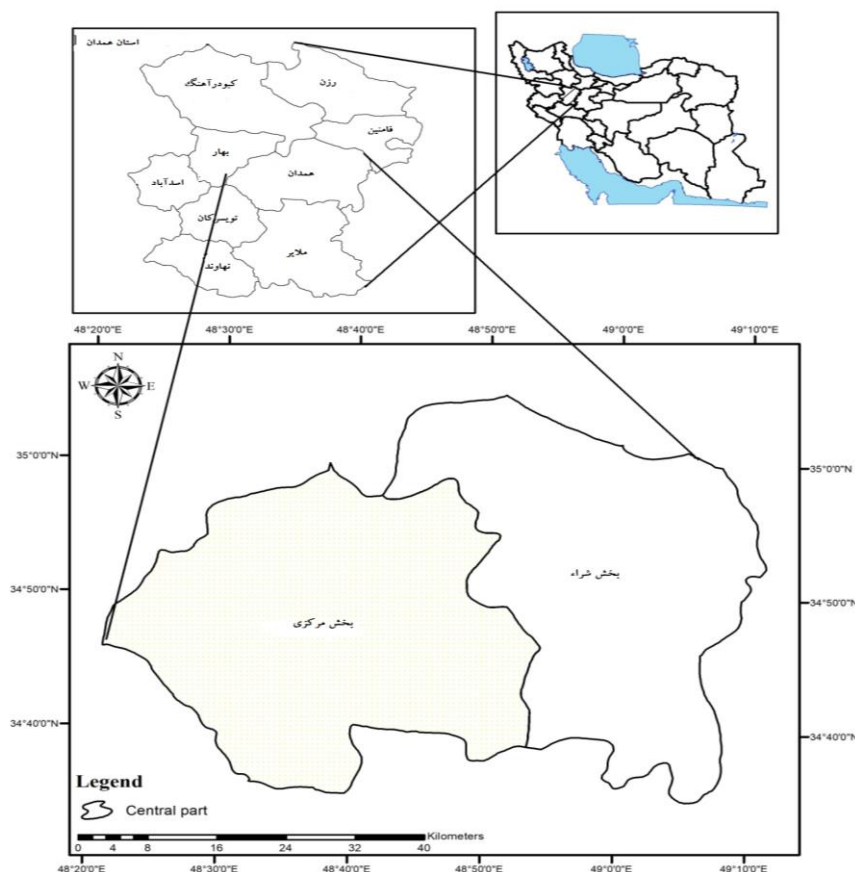
جدول ۱. مقادیر آلفای کرونباخ گویه‌های پرسشنامه

مؤلفه	سازه	تعداد گویه	مقدار آلفای کرونباخ	قضایات معنایی
عملکرد صندوق خرد زنان روستایی	عوامل درونی	۲۵	۰/۹۵۱	عالی
	عوامل بیرونی	۵	۰/۸۲۳	خوب
	عوامل ساختاری	۷	۰/۸۹۶	خوب
عوامل آموزشی و ترویجی		۱۹	۰/۹۷۳	عالی
عوامل اجتماعی		۱۲	۰/۹۲۰	عالی
عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی		۱۰	۰/۹۳۷	عالی
عوامل اقتصادی		۱۱	۰/۸۵۲	خوب

شهرستان همدان با وسعتی حدود ۴۱۱۸ کیلومترمربع، در حد فاصل شرقی ۴۹ درجه و ۲۷ دقیقه، و ۴۸ درجه و ۲۰ دقیقه از نصف‌النهار گرینویچ قرار داشته و در حدفاصل ۳۴ درجه و ۳۵ دقیقه، تا ۳۵ درجه عرض شمالی واقع شده است. شهرستان همدان، از شمال به شهرستان‌های فامنین و کبودراهنگ، از جنوب به توپسرکان و ملایر، از شرق به استان مرکزی و از غرب به شهرستان بهار محدود می‌شود. این شهرستان بر اساس سرشماری عمومی سال ۱۳۹۵ دارای ۵۶۳،۴۶۶ نفر جمعیت و تراکم نسبی ۱۳۶،۸ در هر کیلومتر می‌باشد و از چهار شهر همدان، مریانج، جورقان و قهاوند و ۲ بخش و ۹ دهستان تشکیل شده است. شهرستان همدان دارای نه صندوق اعتباری خرد زنان روستایی است که دارای ۲۳۰ عضو می‌باشد. وام دریافتی صندوق‌ها برای

¹ Krejcie & Morgan

کسب و کارهای خانگی نظیر کشت سبزی، صیفی جات، تهیه ترشی، خیارشور، خیاطی، زنبورداری و بیشتر در کارهای کشاورزی استفاده شده است (سازمان جهاد کشاورزی شهرستان همدان، ۱۳۹۹).

شکل ۲. نقشه موقعیت محدوده مورد مطالعه

۴ یافته‌های تحقیق

توصیف ویژگی‌های فردی پاسخگویان

یافته‌های حاصل از آمار توصیفی نشان داد که میانگین سنی زنان عضو صندوق‌های خرد، ۳۷/۴۵ سال با انحراف معیار ۸/۸۰۴ می‌باشد. کوچک‌ترین عضو جامعه‌ی آماری ۱۷ سال و بزرگ‌ترین عضو ۶۵ سال سن داشتند. بررسی میزان تحصیلات پاسخگویان نشان داد که اکثریت آن‌ها (۴۲/۱ درصد) سواد ابتدایی دارند. کمترین فراوانی (۵ نفر) نیز متعلق به افرادی بود که دارای تحصیلات کارشناسی (لیسانس) بودند. میانگین سابقه‌ی عضویت در صندوق ۴ سال است. از طرفی کمترین سابقه‌ی عضویت ۲ سال و بیشترین آن ۶ سال بود. بررسی وضعیت تأهل نیز حاکی از آن بود که ۸۵/۷ درصد (۱۲۰ نفر) از جامعه‌ی آماری متأهل و مابقی مجرد می‌باشند. بررسی جامعه‌ی نمونه به لحاظ تعداد فرزندان خانوار نشان داد که ۱۵/۷ درصد (۲۲ نفر) بدون فرزند، ۶۱/۴ (۸۶ نفر) بین ۱ تا ۳ فرزند، ۱۸/۶ (۲۶ نفر) بین ۴ تا ۶ و تنها ۴/۳ درصد (۶ نفر) بیش از ۶ فرزند داشتند. بررسی میزان سرمایه زنان عضو صندوق نشان داد که به‌طور میانگین سرمایه‌ی آن‌ها نزدیک به ۸ میلیون تومان است. کمترین میزان سرمایه ۳ میلیون و بیشترین آن ۱۴ میلیون تومان می‌باشد. همچنین یافته‌ها نشان داد که

سرمایه‌ی بیشتر افراد (۳۹/۳ درصد) بیشتر از ۱۰ میلیون تومان می‌باشد. بررسی جامعه‌ی آماری به لحاظ شرکت در کلاس‌های آموزشی نشان داد که بیش از ۹۵ درصد (۱۲۷ نفر) از آن‌ها در این کلاس‌ها شرکت نموده‌اند.

شرکت در دوره‌های آموزشی مختلف

وضعیت پاسخگویان به لحاظ شرکت در دوره‌های آموزشی مختلف در جدول (۲) آورده شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود دوره‌هایی که بیش از همه مورد استقبال پاسخگویان قرار گرفته شامل کسب‌وکار خانگی با ۴۱/۴۳ درصد استقبال، کشت سبزیجات با ۳۶/۴۳ درصد، زنبورداری با ۲۷/۸۵ درصد، گیاهان دارویی با ۲۷/۱۴ درصد و پرورش مرغ با ۲۵/۷۱ درصد می‌باشد.

جدول ۲. بررسی وضعیت شرکت پاسخگویان در دوره‌های آموزشی مختلف

دوره آموزشی		فراوانی		درصد
شرکت	عدم شرکت	شرکت	عدم شرکت	درصد
۵۸	۸۲	۴۱/۴۳	۵۸/۵۷	کسب‌وکار خانگی
۵۱	۸۹	۳۶/۴۳	۶۳/۵۷	کشت سبزیجات
۳۹	۱۰۱	۲۷/۸۵	۷۲/۱۵	زنبورداری
۳۶	۱۰۴	۲۵/۷۱	۷۴/۲۹	پرورش مرغ
۳۸	۱۰۲	۲۷/۱۴	۷۲/۸۶	گیاهان دارویی

میزان رضایت‌مندی از عوامل درونی

همان‌گونه که جدول ۳ ملاحظه می‌شود، گویه "میزان رضایت از روابط صمیمانه بین اعضا صندوق" با کمترین ضریب تغییرات (۰/۲۵۷) دارای بیشترین اهمیت بوده و در اولویت اول قرار گرفته است. به عبارتی، بیشترین رضایت از عوامل درونی مربوط به وجود روابط دوستانه و گرم بین اعضای صندوق است. پس‌از آن، «میزان رضایت از نحوه کارکرد هیئت مدیره صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۲۸۷، در رتبه‌ی دوم قرار گرفته است. سومین عامل متعلق به «کمک متقابل بین اعضا و هیئت مدیره صندوق» بود که با ضریب تغییرات ۰/۲۸۸ در رتبه‌ی بعدی قرار گرفت. میزان رضایت از این عامل ۵۶/۴ درصد بود. کمترین رضایت مربوط به عملکرد صندوق در خصوص «همکاری در گرفتن پروژه با سایر سازمان‌ها و ادارات» با ضریب تغییرات ۰/۳۸۹، «میزان رضایت از بازاریابی صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۳۹۹ و «میزان رضایت از نحوه بازرسی و نظارت در امور» با ضریب تغییرات ۰/۸۹۰ می‌باشد.

جدول ۳. اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به میزان رضایت اعضاء صندوق از عوامل درونی

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های عوامل درونی
۱	۰/۲۵۷	۰/۹۴۳	۳/۶۶	میزان رضایت از روابط صمیمانه بین اعضا صندوق
۲	۰/۲۸۷	۱/۰۳۶	۳/۶۱	میزان رضایت از نحوه کارکرد هیئت مدیره صندوق
۳	۰/۲۸۸	۱/۰۳۲	۳/۵۸	کمک متقابل بین اعضا و هیئت مدیره صندوق
۴	۰/۲۹۷	۱/۰۲۷	۳/۴۵	میزان رضایت از شهرت و جایگاه صندوق
۵	۰/۲۹۸	۱/۰۰۱	۳/۳۵	میزان رضایت از کیفیت خدمات
۶	۰/۳۰۴	۱/۰۷۶	۳/۵۴	میزان اعتماد بین اعضا و مسئولان صندوق
۷	۰/۳۰۸	۱/۱۴۴	۳/۷۱	میزان رضایت از عملکرد مدیرعامل صندوق
۸	۰/۳۱۲	۱/۱۲۹	۳/۶۱	میزان روابط دوستانه بین اعضا و مسئولان صندوق
۹	۰/۳۱۵	۱/۰۵۵	۳/۳۵	میزان رضایت از نحوه خدمات
۱۰	۰/۳۱۸	۱/۰۸۶	۳/۴۱	میزان اعتماد اعضا به مسئولان
۱۱	۰/۳۲۰	۰/۹۷۴	۳/۰۴	موفقیت در افزایش سودآوری و درآمدزایی
۱۲	۰/۳۳۱	۱/۱۳۲	۳/۴۲	روحیه و حس همکاری و مشارکت در بین اعضا و مسئولان صندوق
۱۳	۰/۳۳۲	۱/۱۳۵	۳/۴۱	وجود همدلی بین اعضای صندوق
۱۴	۰/۳۳۴	۱/۱۳۷	۳/۴۰	اعتماد بین اعضا برای ضمانت مالی یکدیگر
۱۵	۰/۳۴۳	۱/۱۹۶	۳/۴۸	میزان پایبندی مسئولان و اعضا به تعهدها
۱۶	۰/۳۴۵	۱/۱۲۴	۳/۲۴	همکاری در پذیرش کارها و مسئولیت‌ها
۱۷	۰/۳۵۸	۱/۲۰۰	۳/۱۱	موفقیت در اطلاع‌رسانی فعالیت‌های صندوق
۱۸	۰/۳۶۳	۱/۰۹۴	۳/۰۱	میزان رضایت از درآمدزایی صندوق
۱۹	۰/۳۶۴	۱/۱۶۲	۳/۱۹	موفقیت در ایجاد رفاه نسبی سهامداران عضو صندوق
۲۰	۰/۳۷۱	۱/۱۵۰	۳/۱۰	موفقیت در ایجاد اشتغال برای اعضا صندوق
۲۱	۰/۳۸۰	۱/۱۵۷	۳/۰۴	مشارکت در تصمیم‌گیری در استفاده از سود
۲۲	۰/۳۸۱	۱/۱۶۰	۳/۰۴	خودیاری و کمک مالی در مواقع ضروری
۲۳	۰/۳۸۹	۱/۱۲۶	۲/۸۹	همکاری در گرفتن پروژه با سازمان‌ها و ادارات دیگر
۲۴	۰/۳۹۹	۱/۱۸۱	۲/۹۶	میزان رضایت از بازاریابی صندوق
۲۵	۰/۸۹۰	۲/۸۴۱	۳/۱۹	میزان رضایت از نحوه بازرسی و نظارت در امور

میزان رضایت مندی از عوامل بیرونی

اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به میزان رضایت اعضاء صندوق از عوامل بیرونی نشان می‌دهد که گویه‌ی «وجود زیرساخت مناسب در تشکیل صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۳۳۶ در رتبه‌ی اول جایگذاری شده است. پس‌از آن گویه‌ی «تسهیل در روند پرداختی بانک‌ها از طریق صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۳۴۶ در رتبه‌ی دوم از دیدگاه پاسخگویان قرار گرفته است. بین عوامل بیرونی کمترین رضایت مربوط به گویه‌ی «حمایت، هماهنگی و وحدت رویه بین دستگاه‌های دولتی مرتبط با صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۴۰۹ است (جدول ۴).

جدول ۴. اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به میزان رضایت اعضاء صندوق از عوامل بیرونی

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های عوامل بیرونی
۱	۰/۳۳۶	۰/۹۴۲	۲/۸۰	وجود زیرساخت مناسب در تشکیل صندوق
۲	۰/۳۴۶	۱/۰۶۷	۳/۰۸	تسهیل در روند پرداختی بانک‌ها از طریق صندوق
۳	۰/۳۷۵	۱/۰۵۶	۲/۸۱	حمایت‌ها و مساعدت‌های صندوق‌های اعتباری و بانک‌های شهرستان
۴	۰/۳۸۳	۱/۰۷۸	۲/۷۹	حذف موانع اداری توسط صندوق‌ها در پرداخت تسهیلات
۵	۰/۴۰۹	۱/۱۱۳	۲/۷۲	حمایت، هماهنگی و وحدت رویه بین دستگاه‌های دولتی مرتبط با صندوق

میزان رضایت‌مندی از عوامل ساختاری

بررسی رضایت‌مندی پاسخگویان از عوامل ساختاری صندوق نشان می‌دهد که رضایت از «وجود قوانین و مقررات مرتبط با صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۳۰۵ در بالاترین اولویت قرار گرفته است. رضایت از «وجود اطلاعات مورد نیاز برای اعضاء صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۳۶۴ و «نظم سازمانی و آیین‌نامه‌های مشخص درباره صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۳۷۳ در رتبه‌های دوم و سوم اهمیت قرار گرفتند. کمترین میزان رضایت از عوامل ساختاری صندوق نیز متعلق به گویه‌ی «نظارت و کنترل مراجع ذیصلاح در صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۴۲۳ بود (جدول ۵).

جدول ۵. اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به میزان رضایت اعضاء صندوق از عوامل ساختاری

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های عوامل ساختاری
۱	۰/۳۰۵	۰/۹۹۰	۳/۲۴	وجود قوانین و مقررات مرتبط با صندوق
۲	۰/۳۶۴	۱/۰۷۵	۲/۹۵	وجود اطلاعات مورد نیاز برای اعضاء صندوق
۳	۰/۳۷۳	۱/۱۶۸	۳/۱۳	نظم سازمانی و آیین‌نامه‌های مشخص درباره صندوق
۴	۰/۳۸۶	۱/۰۸۱	۲/۸۰	تحقیقات علمی در خصوص صندوق
۵	۰/۳۸۹	۱/۱۳۸	۲/۹۲	فرهنگ تعاون و همکاری در صندوق
۶	۰/۳۹۶	۱/۱۴۵	۲/۸۹	الگوی مشخص برای شرح وظایف در صندوق
۷	۰/۴۲۳	۱/۱۹۵	۲/۸۲	نظارت و کنترل مراجع ذیصلاح در صندوق

عوامل آموزشی و ترویجی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد زنان

از دیدگاه پاسخگویان گویه‌ی «برگزاری کارگاه‌های آموزشی آشنایی با راه‌اندازی کسب‌وکار کوچک» با ضریب تغییرات ۰/۳۶۹ بیشترین تأثیر را بر عملکرد صندوق داشته است. دومین عامل آموزشی و ترویجی اثرگذار «برگزاری کلاس‌های آموزش گروهی» با ضریب تغییرات ۰/۳۷۲ می‌باشد. گویه‌ی «دسترسی به مراکز ترویج و خدمات دولتی در روستاها» با ضریب تغییرات ۰/۳۹۷ در جایگاه سوم اهمیت قرار گرفته است گویه‌های «اطلاع-رسانی درباره تجربه زنان استان‌های دیگر»، «استفاده از برنامه‌های رادیو و تلویزیون» و «استفاده از رسانه‌های اجتماعی مجازی برای آموزش» نیز به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۴۸۶، ۰/۵۱۰ و ۰/۵۲۸ در جایگاه آخر اهمیت قرار گرفتند و از دیدگاه پاسخگویان کمترین تأثیر را بر عملکرد صندوق داشته‌اند (جدول ۶).

جدول ۶. اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به عوامل آموزشی و ترویجی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های عوامل آموزشی و ترویجی
۱	۰/۳۶۹	۱/۱۴۹	۳/۱۱	برگزاری کارگاه‌های آموزشی آشنایی با راه‌اندازی کسب و کار کوچک
۲	۰/۳۷۲	۱/۱۲۲	۳/۰۱	برگزاری کلاس‌های آموزش گروهی
۳	۰/۳۹۷	۱/۱۲۵	۲/۸۳	دسترسی به مراکز ترویج و خدمات دولتی در روستاها
۴	۰/۴۰۰	۱/۱۴۶	۲/۸۶	برگزاری جشنواره‌ها در زمینه معرفی و ارائه محصولات فرآوری شده توسط زنان
۵	۰/۴۰۵	۱/۱۷۷	۲/۹۰	برگزاری بازدید از صندوق‌های فعال
۶	۰/۴۰۶	۱/۱۴۲	۲/۸۱	برگزاری نمایشگاه‌های محلی
۷	۰/۴۰۹	۱/۱۳۴	۲/۷۷	برگزاری روش‌های آموزشی متنوع و جدید در بازاریابی، توزیع و فروش محصولات
۸	۰/۴۱۸	۱/۱۳۸	۲/۷۲	برگزاری همایش و نشست در زمینه راه‌های جلب سرمایه‌های زنان
۹	۰/۴۱۹	۱/۱۸۱	۲/۸۲	برگزاری کارگاه‌های آموزشی آشنایی با مدیریت مالی و حسابداری
۱۰	۰/۴۲۹	۱/۲۳۸	۲/۸۸	استفاده از کارشناسان آموزشی زن در امر آموزش
۱۱	۰/۴۳۱	۱/۲۲۹	۲/۸۵	ملاقات با مروجان در دفتر کار حاضر در مراکز خدمات کشاورزی
۱۲	۰/۴۳۹	۱/۲۵۲	۲/۸۵	استفاده از نشریات آموزشی
۱۳	۰/۴۶۱	۱/۳۱۴	۲/۸۵	استفاده از کارشناسان و متخصصان برای آموزش
۱۴	۰/۴۶۳	۱/۳۲۶	۲/۸۶	استفاده از مربیان آموزشی یا مروجان برای امر آموزش
۱۵	۰/۴۶۵	۱/۲۲۰	۲/۶۲	استفاده از کارآفرینان برای آموزش
۱۶	۰/۴۷۷	۱/۳۳۲	۲/۷۹	آموزش چهره به چهره و انفرادی
۱۷	۰/۴۸۶	۱/۲۴۶	۲/۵۶	اطلاع‌رسانی درباره تجربه زنان استان‌های دیگر
۱۸	۰/۵۱۰	۱/۳۶۸	۲/۶۸	استفاده از برنامه‌های رادیو و تلویزیون
۱۹	۰/۵۲۸	۱/۴۱۶	۲/۶۸	استفاده از رسانه‌های اجتماعی مجازی برای آموزش

عوامل اجتماعی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد زنان

از میان عوامل اجتماعی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد گویه‌ی «اعتماد اعضا به یکدیگر» با ضریب تغییرات ۰/۲۷۰ بیشترین نقش را از دیدگاه پاسخگویان داشته است. پس از آن گویه‌ی «توانایی ارتباط برقرار کردن با دیگران» با ضریب تغییرات ۰/۲۷۶ دومین عامل اجتماعی تأثیرگذار بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد شناسایی شد. سومین عامل اجتماعی مؤثر بر عملکرد صندوق «بهبود روحیه همکاری بین اعضا» با ضریب تغییرات ۰/۲۷۸ بود. عواملی که کمترین تأثیر را بر عملکرد صندوق داشتند شامل «مشورت با زنان روستایی در مورد نحوه عضوپذیری» با ضریب تغییرات ۰/۴۴۱، «افزایش توان کار گروهی در بین زنان عضو صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۴۵۹ و «مشارکت در بازاریابی و فروش محصولات خود در بازارچه‌های محلی» با ضریب تغییرات ۰/۵۳۷ بود. این بدان معناست که کار گروهی و مشورت با سایر اعضا و همچنین بازاریابی برای محصولات تولید شده از عمده مشکلات صندوق اعتبارات مورد مطالعه است (جدول ۷).

جدول ۷. اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به عوامل اجتماعی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های عوامل اجتماعی
۱	۰/۲۷۰	۰/۹۲۱	۳/۴۱	اعتماد اعضا به یکدیگر
۲	۰/۲۷۶	۰/۹۱۴	۳/۳۰	توانایی ارتباط برقرار کردن با دیگران
۳	۰/۲۷۸	۰/۹۲۹	۳/۳۴	بهبود روحیه همکاری بین اعضا
۴	۰/۲۸۸	۰/۹۶۹	۳/۳۶	افزایش اعتماد به نفس
۵	۰/۳۲۳	۱/۰۸۸	۳/۳۶	مشارکت دادن اعضا در تصمیم‌گیری‌ها
۶	۰/۳۸۳	۱/۱۹۹	۳/۱۳	مشارکت در بازپرداخت اقساط وام
۷	۰/۴۰۰	۱/۲۳۸	۳/۰۹	بهبود جایگاه و منزلت اجتماعی زنان عضو صندوق خرد
۸	۰/۴۳۶	۱/۱۵۲	۲/۶۴	افزایش آگاهی‌ها و مهارت‌های اجتماعی
۹	۰/۴۳۹	۱/۱۸۲	۲/۶۹	افزایش توان مسئولیت‌پذیری و تعهد بین زنان عضو صندوق
۱۰	۰/۴۴۱	۱/۲۹۸	۲/۹۴	مشورت با زنان روستایی در مورد نحوه عضوپذیری
۱۱	۰/۴۵۹	۱/۲۹۰	۲/۸۱	افزایش توان کار گروهی در بین زنان عضو صندوق
۱۲	۰/۵۳۷	۱/۳۵۴	۲/۵۲	مشارکت در بازاریابی و فروش محصولات خود در بازارچه‌های محلی

عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد زنان

برای بررسی عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات زنان، از ۱۰ گویه استفاده شد. نظر پاسخگویان را در مورد عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی مؤثر بر عملکرد صندوق خرد زنان نشان می‌دهد. از میان این عوامل «وجود سیستم کنترل و نظارت بر عملکرد و فعالیت اعضا در صندوق» با ضریب تغییرات ۰/۴۱۴ در بالاترین اولویت قرار گرفته است. گویه‌های «مشارکت اعضا در فعالیت‌های مدیریتی» و «تقویت مدیریت مالی در بین زنان عضو» هر دو با ضریب تغییرات ۰/۴۱۶، به‌طور مشترک در اولویت دوم اهمیت قرار گرفتند. از میان عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی «وجود گرایش‌های طایفه‌ای در جهت تعیین مدیریت صندوق‌ها» با ضریب تغییرات ۰/۴۷۳ در رتبه‌ی آخر بارگذاری شد (جدول ۸).

جدول ۸. اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی
۱	۰/۴۱۴	۱/۰۶۱	۲/۵۶	وجود سیستم کنترل و نظارت بر عملکرد و فعالیت اعضا در صندوق
۲	۰/۴۱۶	۱/۰۵۷	۲/۵۴	مشارکت اعضا در فعالیت‌های مدیریتی
۳	۰/۴۱۶	۱/۰۹۵	۲/۶۳	تقویت مدیریت مالی در بین زنان عضو
۴	۰/۴۱۷	۱/۱۴۵	۲/۷۵	توانایی زنان در بازاریابی محصولات تولیدی خود
۵	۰/۴۴۱	۱/۱۹۲	۲/۷۰	ثبات و پایداری فعالیت صندوق‌ها
۶	۰/۴۴۳	۱/۱۹۳	۲/۶۹	تقویت مهارت‌های مدیریتی هیئت مدیره صندوق‌ها
۷	۰/۴۴۵	۱/۱۸۱	۲/۶۵	توانایی مدیریت اعضا در استفاده از فرصت‌ها و مقابله با تهدیدها
۸	۰/۴۵۴	۱/۲۰۵	۲/۶۵	نظارت بر فعالیت‌های اعضا
۹	۰/۴۶۵	۱/۱۶۰	۲/۴۹	برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مناسب صندوق‌ها
۱۰	۰/۴۷۳	۱/۲۰۱	۲/۵۴	وجود گرایش‌های طایفه‌ای در جهت تعیین مدیریت صندوق‌ها

عوامل اقتصادی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد زنان

بر اساس دیدگاه پاسخگویان گویهی «پس انداز پول در صندوق اعتباری» با ضریب تغییرات ۰/۳۷۲ بیشترین تأثیر را بر عملکرد صندوق داشته است. دومین عامل اقتصادی اثرگذار «افزایش میزان درآمد اعضا» با ضریب تغییرات ۰/۳۸۳ می باشد. گویهی «بهبود رفاه نسبی خانوار» با ضریب تغییرات ۰/۴۰۰ در جایگاه سوم اهمیت قرار گرفته است. گویه های «علاقه و پیگیری نسبت به فعالیت های اقتصادی»، «استفاده مناسب از وقت های فراغت برای فعالیت های درآمدزا» و «راه اندازی یک کسب و کار خانگی» نیز به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۴۴۷، ۰/۴۵۳ و ۰/۹۵۹ در جایگاه آخر اهمیت قرار گرفتند و از دیدگاه پاسخگویان کمترین تأثیر را بر عملکرد صندوق داشته اند (جدول ۹).

جدول ۹. اولویت بندی گویه های مربوط به عوامل اقتصادی مؤثر بر عملکرد صندوق اعتبارات خرد

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه های عوامل اقتصادی
۱	۰/۳۷۲	۱/۱۰۲	۲/۹۶	پس انداز پول در صندوق اعتباری
۲	۰/۳۸۳	۰/۹۷۰	۲/۵۳	افزایش میزان درآمد اعضا
۳	۰/۴۰۰	۰/۹۸۵	۲/۴۶	بهبود رفاه نسبی خانوار
۴	۰/۴۰۵	۱/۰۵۴	۲/۶۰	گسترش سرمایه و دارایی های شخصی و خانوادگی
۵	۰/۴۱۱	۱/۰۳۱	۲/۵۱	انجام فعالیت های درآمدزا و کسب درآمد
۶	۰/۴۲۳	۱/۰۸۷	۲/۵۷	ایجاد تنوع شغلی و منبع های درآمدی جدید
۷	۰/۴۳۱	۱/۱۱۳	۲/۵۸	بهبود در فروش و بازاریابی محصولات
۸	۰/۴۴۴	۱/۱۲۵	۲/۵۳	بهبود میزان همکاری بانک های تأمین کننده اعتبار با اعضا
۹	۰/۴۴۷	۱/۱۶۷	۲/۶۱	علاقه و پیگیری نسبت به فعالیت های اقتصادی
۱۰	۰/۴۵۳	۱/۱۷۵	۲/۵۹	استفاده مناسب از وقت های فراغت برای فعالیت های درآمدزا
۱۱	۰/۹۵۹	۲/۷۴۴	۲/۸۶	راه اندازی یک کسب و کار خانگی

نتایج استنباطی

به منظور مقایسه وضعیت موجود عملکرد صندوق های خرد زنان روستایی با مقدار استاندارد جامعه (مقدار متوسط طیف پنج قسمتی محاسبه شده) از آزمون T تک نمونه ای استفاده شد. همان طور که در جدول شماره ۱۰ مشاهده می گردد میانگین متغیر عملکرد ۳/۳۱ می باشد که بیانگر این است میانگین عملکرد صندوق های خرد زنان به طور معنی داری با عدد معیار (در اینجا عدد ۳) تفاوت دارد. بنابراین این نتیجه نشان می دهد که زنان روستایی مورد مطالعه از عملکرد صندوق ها رضایت دارند.

جدول ۱۰. مقایسه عملکرد صندوق ها با معیار متوسط جامعه

متغیر	میانگین	تفاوت میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی داری
عملکرد صندوق های خرد	۳/۳۱	۰/۳۱	۰/۰۶۹	۴/۴۹	۰/۰۰

نتایج ضریب همبستگی نشان داد بین سن، سابقه ی عضویت در صندوق با عملکرد صندوق خرد زنان روستایی به ترتیب با ضریب همبستگی $r=0/271$ و $P=0/001$ ، $r=0/261$ و $P=0/002$ رابطه ی مثبت و معنی داری

وجود دارد. همچنین، برای بررسی رابطه‌ی بین دو متغیر «عوامل اقتصادی» و «عملکرد صندوق» از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج ضریب همبستگی نشان داد که رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری بین دو متغیر مذکور وجود دارد ($r=0/588$ و $P=0/000$). این یافته بدان معنی است که عوامل اقتصادی تأثیر معنی‌داری بر افزایش عملکرد صندوق خرد زنان روستایی داشته است و پاسخگویان این تأثیر را مثبت ارزیابی کرده‌اند. میزان همبستگی بین دو متغیر نیز نشان از شدت همبستگی متوسط میان آن‌هاست. یافته‌های تحقیق نشان داد که رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری بین «عوامل اجتماعی» و «عملکرد صندوق» وجود دارد ($r=0/744$ و $P=0/000$). بررسی دیدگاه پاسخگویان در این زمینه بیانگر آن بود که عوامل اجتماعی نظیر اعتماد، مشارکت، منزلت اجتماعی، کارگروهی و غیره تأثیر معنی‌داری بر افزایش عملکرد صندوق خرد زنان داشته است. میزان ضریب همبستگی نیز بیانگر این است که شدت رابطه بین دو متغیر در حد «خوب» است. نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» و «عملکرد صندوق» نشان داد که رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری بین آن‌ها وجود دارد ($r=0/750$ و $P=0/000$). بررسی دیدگاه پاسخگویان در این زمینه بیانگر آن بود که عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی نظیر برنامه‌ریزی، بازاررسانی، نظارت و غیره تأثیر معنی‌داری بر افزایش عملکرد صندوق خرد زنان داشته است. همچنین میزان ضریب همبستگی نیز بیانگر این است که شدت رابطه‌ی بین دو متغیر بالاست. نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر «عوامل آموزشی و ترویجی» با «عملکرد صندوق» نشان داد که رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری بین آن‌ها وجود دارد ($r=0/676$ و $P=0/000$). این یافته نشان می‌دهد که عوامل آموزشی و ترویجی نقش مهمی در ارتقای عملکرد صندوق دارد و شدت این رابطه نیز حاکی از همبستگی بالا بین دو متغیر مذکور است (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. ماتریس همبستگی متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته (عملکرد صندوق)

متغیر	عملکرد صندوق	عوامل آموزشی و ترویجی	عوامل اجتماعی	عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی	عوامل اقتصادی	سن	سابقه عضویت	تعداد فرزندان	قضاوت معنایی
عملکرد صندوق	۱								
عوامل آموزشی و ترویجی	میزان ضریب	۱							خوب
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰							
عوامل اجتماعی	میزان ضریب	۰/۶۷۳**	۱						خوب
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰						
عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی	میزان ضریب	۰/۷۵۰**	۰/۶۳۳**	۱					خوب
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰					
عوامل اقتصادی	میزان ضریب	۰/۵۸۸**	۰/۵۱۸**	۰/۶۲۱**	۱				متوسط
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۷۴۹**				

				۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری		
ضعیف	۱		۰/۰۸۰	۰/۱۹۵*	۰/۲۴۰**	۰/۱۷۳*	۰/۲۷۱**	میزان ضریب	سن	
			۰/۳۴۷	۰/۰۲۱	۰/۰۰۴	۰/۰۴۱	۰/۰۰۱	سطح معنی داری		
ضعیف	۱		۰/۰۰۵	۰/۲۶۱**	۰/۱۸۴*	۰/۰۲۷	۰/۳۵۰**	۰/۲۶۱**	میزان ضریب	سابقه عضویت
			۰/۹۵۷	۰/۰۰۲	۰/۰۲۹	۰/۷۵۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	سطح معنی داری	
ضعیف	۱	۰/۰۶۴	۰/۷۵۸*	-۰/۰۳۰	۰/۰۱۴	۰/۰۳۰	۰/۰۱۴	۰/۱۱۷	میزان ضریب	تعداد فرزندان
			۰/۴۵۰	۰/۰۰۰	۰/۴۲۵	۰/۸۷۲	۰/۷۲۹	۰/۸۷۱	۰/۱۶۹	

تحلیل عوامل مؤثر بر عملکرد صندوق خرد زنان روستایی

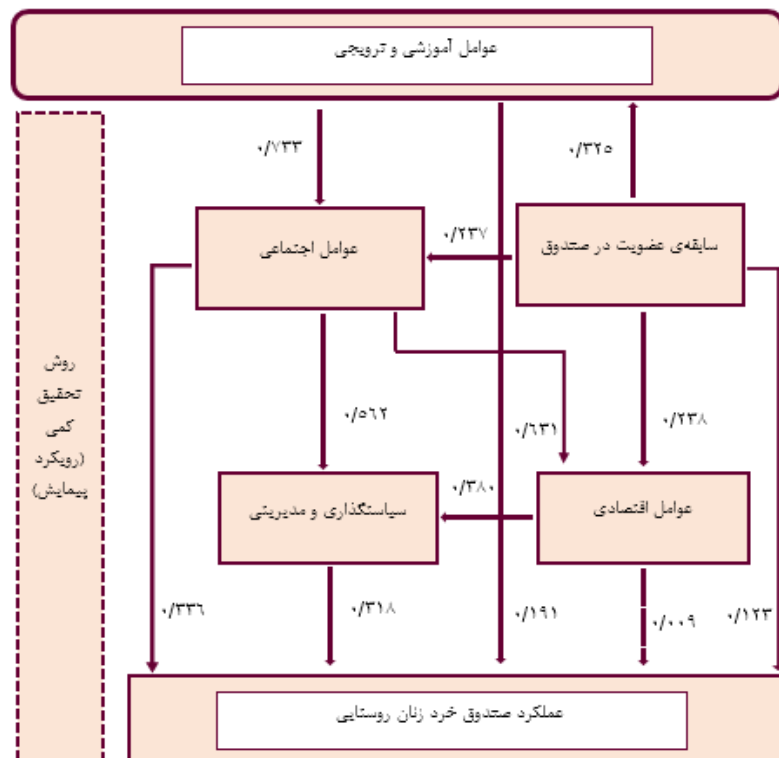
برای شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد صندوق خرد زنان روستایی (متغیر وابسته) و شناسایی اثرهای مستقیم و غیرمستقیم این عوامل بر یکدیگر از تحلیل مسیر استفاده شد. هشت متغیر به عنوان متغیرهای مهم مرتبط با عملکرد صندوق برای رسم مدل علی-ساختاری استفاده شد. با توجه به اینکه برخی از متغیرها با عملکرد رابطه‌ی معنی‌دار نداشتند، از تحلیل حذف شدند و در نهایت، اثرهای مستقیم و غیرمستقیم ۵ متغیر بر متغیر وابسته تبیین شد. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که متغیرهای مستقل در مجموع ۶۵/۷ درصد از تغییرات سطح عملکرد صندوق را تبیین می‌کنند. همچنین ضریب همبستگی چندگانه ($R=0.821$) بیانگر وجود همبستگی بالا بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته در این پژوهش و مقدار F ($F=38.823, p=0.000$) نیز از نظر آماری در سطح یک درصد معنی‌دار شد. در جدول (۱۲) ضرایب اثر مستقیم، غیرمستقیم و اثر کل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته‌ی عملکرد صندوق آورده شده است. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، متغیر عوامل اجتماعی اثر مستقیم ($0/336$) و اثر غیرمستقیم ($0/185$) بر عملکرد صندوق خرد زنان روستایی داشته است و در مجموع اثر علی این متغیر $0/521$ است که از نظر اولویت در جایگاه اول تأثیرگذاری قرار گرفته است و بیشترین نقش را در تبیین متغیر وابسته‌ی پژوهش (عملکرد صندوق) دارد. اثر غیرمستقیم متغیر «عوامل اجتماعی» از طریق متغیرهای «عوامل اقتصادی» و «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» قابل تبیین است. پس‌از آن، متغیر عوامل آموزشی و ترویجی در رتبه‌ی دوم اهمیت قرار گرفت. این متغیر با اثر مستقیم $0/191$ و اثر غیرمستقیم $0/191$ در مجموع بر متغیر وابسته دارای اثر علی $0/382$ بود. بنابراین دومین متغیر مهم تأثیرگذار بر عملکرد صندوق خرد زنان روستایی عوامل آموزشی ترویجی نظیر برگزاری کلاس‌های آموزش گروهی، برگزاری بازدید از صندوق‌های فعال، استفاده از نشریات آموزشی، استفاده از برنامه‌های رادیو و تلویزیون، استفاده از کارشناسان و متخصصان برای آموزش و غیره بود. این متغیر از طریق «عوامل اجتماعی»، «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» و «عوامل اقتصادی» دارای اثر غیرمستقیم بر متغیر وابسته‌ی تحقیق است. متغیر بعدی که بیشترین تأثیر را بر عملکرد صندوق داشت، «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» بود. این متغیر با اثر علی $0/318$ در رتبه‌ی سوم تأثیرگذاری جای گرفت. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد این متغیر تأثیر مثبت بر عملکرد صندوق داشته است؛ بدین معنی

که عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی نظیر بازاررسانی محصولات تولیدی، مشارکت اعضا در فعالیت‌های مدیریتی، وجود سیستم کنترل و نظارت بر عملکرد و فعالیت اعضا در صندوق و غیره موجب ارتقای عملکرد صندوق خواهند شد. متغیر مذکور اثر غیرمستقیم بر متغیر وابسته نداشت. مجموع اثر علی متغیر «سابقه‌ی عضویت در صندوق» ۰/۱۵۲ محاسبه شد و از نظر اولویت تأثیرگذاری در جایگاه چهارم قرار گرفت. این متغیر دارای اثر مستقیم ۰/۱۲۳ و اثر غیرمستقیم ۰/۰۲۹ می‌باشد و اثر غیرمستقیم آن از طریق متغیرهای «عوامل آموزشی و ترویجی»، «عوامل اجتماعی»، «عوامل اقتصادی» و «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» قابل تبیین است. این نتیجه نشان می‌دهد که سابقه‌ی عضویت در صندوق مؤلفه‌ی مهمی در افزایش سطح عملکرد صندوق خرد زنان روستایی است؛ هر قدر سابقه‌ی عضویت اعضا در صندوق بیشتر باشد از تجربه‌ی بالاتری برخوردار بوده و بهتر می‌توانند صندوق را مدیریت کنند. متغیر «عوامل اقتصادی» با اثر مستقیم ۰/۰۰۹ و اثر غیرمستقیم ۰/۱۲۱ در مجموع با اثر علی ۰/۱۳۰ به عنوان پنجمین و آخرین عامل تأثیرگذار بر عملکرد صندوق شناخته شد. این نتیجه نشان می‌دهد که هر چه وضعیت عوامل اقتصادی در صندوق بهتر باشد و به عبارتی صندوق به لحاظ اقتصادی در شرایط مناسبی قرار داشته باشد، به همان میزان عملکرد آن نیز بهبود پیدا خواهد کرد (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. اثر مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای مستقل بر متغیر عملکرد صندوق خرد زنان روستایی

اولویت	مجموع اثرهای علی	اثر غیرمستقیم	اثر مستقیم	متغیر وابسته	متغیر مستقل
۵	۰/۱۳۰	۰/۱۲۱	۰/۰۰۹	عملکرد صندوق	عوامل اقتصادی
۳	۰/۳۱۸	-	۰/۳۱۸		عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی
۱	۰/۵۲۱	۰/۱۸۵	۰/۳۳۶		عوامل اجتماعی
۲	۰/۳۸۲	۰/۱۹۱	۰/۱۹۱		عوامل آموزشی و ترویجی
۴	۰/۱۵۲	۰/۰۲۹	۰/۱۲۳		سابقه‌ی عضویت

منبع: یافته‌های تحقیق

شکل ۳. ضرایب مسیر مربوط به عوامل مؤثر بر عملکرد صندوق خرد زنان روستایی

(۵) نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از بررسی میزان عملکرد صندوق‌های خرد زنان روستائی شهرستان همدان نشان داد که اعضاء از عملکرد صندوق رضایت دارند. بیشترین رضایت اعضاء از نحوه کارکرد هیئت مدیره صندوق می‌باشد. نتایج نشان داد روابط اعضا با یکدیگر و اعضاء صندوق و نحوه کارکرد آن‌ها تأثیر مثبتی بر میزان عملکرد صندوق دارد. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که متغیرهای مستقل در مجموع ۶۵/۷ درصد از تغییرات سطح عملکرد صندوق را تبیین می‌کنند. متغیر عوامل اجتماعی از نظر اولویت در جایگاه اول تأثیرگذاری قرار گرفت و بیشترین نقش را در تبیین متغیر وابسته‌ی پژوهش (عملکرد صندوق) داشت. اثر غیرمستقیم متغیر «عوامل اجتماعی» از طریق متغیرهای «عوامل اقتصادی» و «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» قابل تبیین است. این یافته بیانگر این است که هر چه زنان عضو صندوق دارای روحیه‌ی کارگروهی و همکاری بیشتر و مهارت بالاتر برای حضور و مشارکت در جمع باشند، به همان میزان عملکرد صندوق ارتقاء پیدا می‌کند. بررسی گویه‌های مربوط به عوامل اجتماعی (نظیر بهبود روحیه همکاری بین اعضاء، توانایی ارتباط برقرار کردن با دیگران، اعتماد اعضا به یکدیگر، مشارکت دادن اعضا در تصمیم‌گیری‌ها، افزایش اعتمادبه‌نفس، بهبود جایگاه و منزلت اجتماعی زنان عضو صندوق خرد، مشارکت در بازاریابی و فروش محصولات خود در بازارچه‌های محلی، مشارکت در بازپرداخت اقساط وام و ...) به نوعی نشان‌دهنده‌ی سرمایه‌ی اجتماعی اعضاء صندوق است. هر چند تعاریف مختلفی از سرمایه‌ی اجتماعی وجود دارد اما در این مفهوم انسجام، اعتماد و مشارکت از مؤلفه‌های اصلی آن محسوب می‌شود که در تحقیق حاضر نیز مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نتیجه‌ی تحقیق نشان می‌دهد هرچه اعضاء صندوق به لحاظ سرمایه‌ی اجتماعی در وضعیت بهتری قرار داشته باشند، به همان میزان تأثیر مثبتی بر عملکرد صندوق خواهند گذاشت. پس از آن، متغیر عوامل آموزشی و ترویجی در رتبه‌ی دوم اهمیت قرار گرفت. بنابراین دومین متغیر مهم تأثیرگذار بر عملکرد

صندوق خرد زنان روستایی عوامل آموزشی ترویجی نظیر برگزاری کلاس‌های آموزش گروهی، برگزاری بازدید از صندوق‌های فعال، استفاده از نشریات آموزشی، استفاده از برنامه‌های رادیو و تلویزیون، استفاده از کارشناسان و متخصصان برای آموزش و غیره بود. بر اساس نتایج تحقیق عوامل آموزشی و ترویجی به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر ارتقای عملکرد صندوق‌های اعتباری خرد شناسایی شد. از آنجایی که آموزش بر توسعه دانش، مهارت‌ها و توانایی‌ها فعلی و آینده متمرکز است می‌تواند منجر به توسعه منابع انسانی اعضای صندوق شود. از طریق سرمایه‌گذاری در آموزش‌های مستمر و منظم، صندوق می‌تواند سرمایه انسانی اعضا را افزایش داده و از این طریق به عملکرد بهتر صندوق منجر شود. علاوه بر این، آموزش به عنوان یک شیوه کلیدی در مدیریت منابع انسانی به منظور بهبود روحیه اعضا، بهره‌وری و در نهایت عملکرد صندوق نقش حیاتی ایفا می‌کند. در همین راستا گزارش سازمان توسعه جهانی (۲۰۰۸) نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزشی دولت‌ها در ترغیب صندوق‌های اعتباری به ارتقای مهارت‌های اعضای خود نقش مثبتی داشته است. عوامل آموزشی و ترویجی ضمن اینکه به طور مستقیم بر عملکرد صندوق‌های اعتباری خرد زنان تأثیر مثبت داشته است؛ دارای اثر غیرمستقیم نیز می‌باشد. همان‌طور که نتایج تحلیل مسیر نیز تأیید کرد عوامل آموزشی و ترویجی از طریق «عوامل اجتماعی»، «اقتصادی» و «سیاست‌گذاری-مدیریتی» بر عملکرد تأثیر معنی‌داری داشت. در همین راستا یکی از پژوهشگران (مصطفی‌ا و همکاران، ۲۰۱۹) به تأثیر غیرمستقیم عوامل آموزشی و ترویجی اشاره کرده و معتقد است سرمایه‌گذاری کافی در بحث آموزش، مهارت‌های مدیریتی برای برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و کنترل کارآمد شرکت‌های خرد را توسعه می‌بخشد و از این طریق به ارتقای عملکرد شرکت‌های کوچک کمک می‌کند. در گزارش UNDP در سال ۲۰۱۳، نیز تأثیر غیرمستقیم آموزش از طریق «عوامل اقتصادی» مورد تحلیل قرار گرفته است. در این گزارش آمده است که برنامه‌های آموزشی از طریق افزایش درآمدزایی و ارتقاء استانداردهای تولید زمینه‌ی بهبود عملکرد صندوق‌های اعتباری خرد را فراهم می‌آورند.

متغیر بعدی که بیشترین تأثیر را بر عملکرد صندوق داشت، «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» بود. این متغیر در رتبه‌ی سوم تأثیرگذاری جای گرفت. این نتیجه بدین معنی است که عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی نظیر بازاررسانی محصولات تولیدی، مشارکت اعضا در فعالیت‌های مدیریتی، وجود سیستم کنترل و نظارت بر عملکرد و فعالیت اعضا در صندوق و غیره موجب ارتقای عملکرد صندوق خواهند شد. رتبه‌بندی گویه‌های مورد بررسی نشان داد که «وجود سیستم کنترل و نظارت بر عملکرد و فعالیت اعضا در صندوق»، «مشارکت اعضا در فعالیت‌های مدیریتی» و «تقویت مدیریت مالی در بین زنان عضو» از دیدگاه پاسخگویان در رتبه‌های بالاتر قرار گرفته و نقش بیشتری در ارتقای عملکرد صندوق ایفا می‌کنند. در همین زمینه، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد که عمده مشکلات و آسیب‌هایی که در رابطه با صندوق‌های تأمین مالی خرد وجود دارد، ناشی از رویکرد نادرست دولت در نظارت بر عملکرد و اجرای برنامه‌ها و طرح‌های تأمین مالی خرد است.

متغیر «سابقه‌ی عضویت در صندوق» از نظر اولویت تأثیرگذاری در جایگاه چهارم قرار گرفت. اثر غیرمستقیم این متغیر از طریق متغیرهای «عوامل آموزشی و ترویجی»، «عوامل اجتماعی»، «عوامل اقتصادی» و «عوامل سیاست‌گذاری و مدیریتی» قابل تبیین است. این نتیجه نشان می‌دهد که سابقه‌ی عضویت در صندوق مؤلفه‌ی مهمی در افزایش سطح عملکرد صندوق خرد زنان روستایی است؛ هر قدر سابقه‌ی عضویت اعضا در صندوق بیشتر باشد از تجربه‌ی بالاتری برخوردار بوده و بهتر می‌توانند صندوق را مدیریت کنند. موحدی و همکاران (۱۳۹۸) نیز

¹ Mustapa

در تحقیق خود به این نتیجه رسید که همبستگی مثبت و معنی‌داری بین سابقه‌ی عضویت در صندوق و توانمندی زنان وجود دارد. متغیر «عوامل اقتصادی» به عنوان پنجمین و آخرین عامل تأثیرگذار بر عملکرد صندوق شناخته شد. این نتیجه نشان می‌دهد که هر چه وضعیت عوامل اقتصادی در صندوق بهتر باشد و به عبارتی صندوق به لحاظ اقتصادی در شرایط مناسبی قرار داشته باشد، به همان میزان عملکرد آن نیز بهبود پیدا خواهد کرد. نتایج تحقیق کریمی (۱۳۹۵) نیز نشان داد عوامل اقتصادی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر مشارکت زنان در تشکلهای دارد.

۷ منابع

- ایرانی‌هریس، صیاد، اباذری، جواد، (۱۴۰۰)، نقش اعتبارات بهسازی مسکن روستایی در توسعه روستاها (مطالعه موردی: دهستان ابرغان؛ شهرستان سراب)، *جغرافیای سرزمین*، سال ۱۷ هفدهم، شماره ۶۵، صص ۲۱-۱.
- بابایی‌امین، مجتبی، برادران، مسعود، فروزانی، معصومه، (۱۳۹۹)، ارزیابی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی در استان لرستان. فصلنامه روستا و توسعه، دوره ۲۳، شماره ۲، ۱۵۶-۱۳۵.
- بلالی، حمید، موحدی، رضا، نظری‌کمرودی، جلال، (۱۳۹۶)، ارزیابی عوامل اثرگذار در بهبود عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در شهرستان سوادکوه. پژوهش‌های روستائی، ۸ دوره هشتم، شماره چهار، صص ۵۹۰-۵۷۷.
- پورمند، حسن، (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر نوآوری بر عملکرد سازمانی (مورد مطالعه: بانک کشاورزی)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- دفتر امور زنان روستایی و عشایری، (۱۳۹۹)، گزارش ادواری صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری. سازمان جهاد کشاورزی استان همدان.
- شاهرخی ساردو، صالح، کرمی، آیت‌اله، (۱۳۹۵)، تحلیل پیش برنده‌های مشارکت و تأثیر آن‌ها بر عملکرد اقتصادی صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی: (مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان جیرفت)، *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، دوره چهارده، شماره ۲، صص ۲۱۲-۱۸۵.
- صالحی چگنی، مجتبی، رحیمیان، مهدی، غلامرضایی، سعید، (۱۳۹۷)، واکاوی راه‌کارهای صندوق‌های اعتباری خرد در توانمندسازی زنان روستایی (مورد مطالعه: استان لرستان)، تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره چهل‌ونهم، شماره ۴، ۶۸۷-۶۷۵.
- سازمان جهاد کشاورزی استان همدان، (۱۳۹۸)، اساسنامه صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری. سازمان جهاد کشاورزی استان همدان.
- طالشی، مصطفی، گنجی پور، محمود، (۱۳۹۹)، نقش اعتبارات کشاورزی در ماندگاری جمعیت روستایی: مطالعه موردی سکونتگاه‌های روستایی ناحیه کاشان، *مجله روستا و توسعه*، دوره بیست و سوم، شماره ۱، صص ۲۵-۱.
- قربانی مهدی، سالاری فاطمه، خراسانی محمدامین، (۱۳۹۵)، تحلیل سرمایه اجتماعی اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی مورد: روستای بسطاق در شهرستان سرایان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره پنجم، شماره پانزدهم، صص ۱۴۶-۱۲۵.
- کاظمی، محمد، (۱۳۸۴)، رابطه بازخورد ارزشیابی عملکرد و یادگیری سازمانی کارشناسان مرکز بهمن خودرو، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- کریمی، زهرا، (۱۳۹۵)، بررسی مقایسه‌ای عوامل مؤثر بر مشارکت و عدم مشارکت زنان در توسعه تشکلهای زنان روستایی، *مورد مطالعه بخش حسین‌آباد شهرستان سنندج*، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی توسعه‌ی روستایی، گروه ترویج، ارتباطات و توسعه‌ی روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زنجان.
- کوشکی، فاطمه؛ ایروانی، هوشنگ و کلانتری، خلیل (۱۳۹۰). عوامل مؤثر بر بهبود مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی: مطالعه موردی استان کرمانشاه. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۱، بهار: ۳۳-۱۵.
- لشکرآرا، فرهاد، شجاع چاغروند، کیوان و محمودی، مریم، (۱۳۹۹)، سازه‌هایی مؤثر بر توانمندی اجتماعی و اقتصادی زنان روستایی عضو صندوق‌های اعتبارات خرد شهرستان فیروزکوه، *مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، دوره ۱۳، شماره ۷۰، صص ۶۳-۱.
- محمدی‌یگانه، بهروز، چراغی، مهدی و احمد، کبریا، (۱۳۹۴)، بررسی آثار اعتبارات خرد بر توانمندسازی اقتصادی فقرا روستایی. *مطالعه موردی: دهستان غنی بی گلو شهرستان زنجان*، فصلنامه جغرافیا و توسعه، دوره سی و پنجم، شماره سه، صص ۲۴۷-۲۳۳.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، (۱۳۹۵)، آسیب‌شناسی نظام بانکی، ساماندهی تجهیز و تخصیص منابع قرض‌الحسنه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی، دفتر مطالعات اقتصادی مجلس شورای اسلامی ایران.

- مظفری، محمدمهدی، ضیایی، محمدصادق، (۱۳۹۶)، بررسی اثرات صندوق اعتبارات مالی خرد بر میزان توانمندسازی مدیریتی زنان روستایی (مطالعه موردی: منطقه الموت)، نشریه دانش سرمایه‌گذاری، دوره ششم، شماره بیست و چهار، صص ۲۵۰-۲۳۱.
- مقدس فریمانی، شهرام، میرترابی، مهدیه، (۱۳۹۸)، تأثیر دوره‌های آموزشی ترویجی بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی عضو صندوق اعتبارات خرد استان سمنان، فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، دوره یازدهم، شماره چهل‌ونهم، صص ۷۱-۹۰.
- موحدی، رضا، حاجی‌هاشمی، زهرا، شهیدی، نوشین، (۱۳۹۸)، عوامل اثرگذار بر کارآمدی پروژه‌های توانمندسازی زنان روستایی مورد: تعاونی‌های خرد اعتباری در استان اصفهان. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، شماره بیست و هفت، صص ۱۸۴-۱۶۳.
- موحدی، رضا، سلیمانیان بروجنی، جلیله، (۱۴۰۰)، تحلیل عوامل مؤثر بر نظام دانش و اطلاعات کشاورزی زنان روستایی در زمینه فرآوری محصولات کشاورزی در شهرستان بروجن، علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، دوره هفدهم (ویژه‌نامه)، صص ۸۹-۱۰۳.
- نامجویان شیرازی، زهرا، (۱۳۹۳)، قابلیت صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی در توسعه کارآفرینی و کسب‌وکارهای کوچک. کارآفرینی در کشاورزی، دوره یک، شماره ۳، صص ۸۲-۶۵.
- نعمت الهی، محمدجواد، کابلی، سیدحسن، یزدانی، محمدرضا، محمدی، یاسر، (۱۳۹۶)، نقش میانجی اعتبارات خرد در توانمندسازی زنان روستایی و کاهش آثار اقتصادی اجتماعی ریزگردها (مطالعه موردی: پروژه بین‌المللی ترسیب کربن خراسان جنوبی)، پژوهش‌های فرسایش محیط، دوره هفت، شماره چهار، صص ۱۱۶-۱۰۲.
- ولی‌زاده، ناصر، کریمی، گوغری، حمید، (۱۳۹۷)، تحلیل عوامل مؤثر بر نیت کارآفرینی اجتماعی در صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایری، راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، دوره پنج، شماره نه، صص ۲۰-۱۰.
- Adams, B., Sykes, V., 2003, **Performance measures and profitability factors of successful African-American entrepreneurs: An exploratory study**, Journal of American Academy of Business, Vol.2, No.3, PP. 418-424.
- Akingunola, R. O., Olowofela, E. O., Yunusa, L., 2018, **Impacts of microfinance bank on micro and small enterprise in Ogun State, Nigeria**, Binus Business Review, Vol.9, PP.163-169. doi:10.21512/bbr.v9i2.4253
- Balasanthran, S., 2018, **A qualitative study on the effectiveness of training to job performance in KKR Microcredit Institution in Selangor**. Master's thesis, Universiti Utara Malaysia.
- Darwish, T. K., Singh, S., Mohamed, A.F., 2013, **The role of strategic HR practices in organizational effectiveness: An empirical investigation in the country of Jordan**. International Journal of Human Resource Management, Vol. 24, PP. 3343-3362.
- Ganebo, Tekele Petros, 2021, **Women Participation in Microcredit Service to Improve Families Livelihood: The Case of Sodo Zuria District, Wolaita Zone, and Southern Ethiopia**, ComFin Research, vol. 9, No. 3, PP. 47-60. DOI:https://doi.org/10.34293/commerce.v9i3.4150
- Gebremichael, T., Ledwaba, L. P., Eldefrawy, M. H., Hancke, G. P., Pereira, N., Gidlund, M., Akerberg, J, 2020, **Security and privacy in the industrial internet of things: Current standards and future challenges**, IEEE Access, 8, 152351-152366.
- Ho, L., 2008, **What Affects Organizational Performance?** Industrial Management & Data System, PP. 108-118.
- Hughes, A., Zajac, S., Woods, A., Salas, E., 2019, **The role of work environment in training sustainment: A meta-analysis. Human Factors**, The Journal of the Human Factors and Ergonomics Society. https://doi.org/10.1177/00187208198988
- Huis, M., Lensink, R., Vu, N., Hansen, N., 2019, **Impacts of the Gender and Entrepreneurship Together Ahead (GET Ahead) training on empowerment of female microfinance borrowers in Northern Vietnam**. World Development, PP. 120, 46-61. doi:10.1016/j.worlddev.2019.04.00.
- Ibrahim, I. B., 2021, **Factors influencing access to microcredit by microenterprises in Nigeria: A qualitative study of microfinance banks**. Journal of Economics and Allied Research, Vol. 6(3), PP. 30-40.
- Kamunge, M. S., Njeru, A., Tirimba, O. I., 2014, **Factors affecting the performance of small and micro enterprise in Limuru Town Market of Kiambu County, Kenya**, International Journal of Scientific and Research Publication. Vol.4(12). PP. 1-20.
- Komori, K., Kimura, K., Kinoshita, T., Ito, S., Abe, T., Senda, Y., Shimizu, Y., 2015, **A delayed-onset rectourethral fistula after intersphincteric resection for very low rectal cancer: a case report and literature review**, Surgical Case Reports, Vol. 1(1), PP. 1-4.
- Krejcie, R.V., Morgan, D.W., 1970, **Determining sample size for research activities**. Educational & Psychological Measurement, Vol. 30, PP. 607-610.
- Limonez, R.K.M., Briones, R.M.T., Arriaga, J. F., Cabrera, I. O., 2017, **Microcréditos otorgados a mujeres y su incidencia en la economía familiar**. Ciencias Sociales y Económicas, Vol.1, No.1, PP. 1-9.
- Miller, D., Xu, X., Mehrotra, V., 2015, **When human capital is valuable resource? The performance effect of Ivy League selection among celebrated CEOs**, Strategic Management Journal, Vol. 36, No.9, PP.30-944. doi:10.1002/smj.2251
- Mohd Zahari, A. S., Mahmood, R., Marha Yaacob, N., Mohd A., Abdul Kadir, B., Raja Baniamin, R. M., 2021, **Microcredit Programme And The Performance Of Women-Owned Micro Enterprises In Malaysia**, ABAC Journal, Vol.41, PP. 101-120.

- Morales Garcia, V. J., 2012, **Aprendizaje organizacional: Delimitaciony determinantes estrategicos**, Universidad de Granada, Granada, PP.1-279
- Mounish Raj, R, Viswasam Samuel, A. D., Masilamani, P. and Prabakaran, K., 2021, **Performance, Impact and Constraints of SHG in Namakkal District of Tamil Nadu**, Ind. J. Pure App. Biosci, Vol. 9, PP. 157-164 DOI: <http://dx.doi.org/10.18782/2582-2845.8507>
- Mudaliar, A., Mathur, A., 2015, **Women empowerment through microfinance**, *International journal of Arts, humanities and management studies*, Vol 1, PP. 58-65.
- Munoz, J. M., Welsh, D. H. B., Chan, S. H., Raven, P. V., 2014, **Microenterprise in Malaysia: A preliminary study of the factors for management success**, The International Entrepreneurship and Management Journal, Vol.11, PP. 673-694. Doi: 10.1007/s11365-014-0302-y
- Mustapa, W. N.Binti W., Al Mamun, A., Anuar, N. I. Binti M., Hayat, N., 2019, **Microcredit and Microenterprises Performance in Malaysia**, International Journal of Applied Behavioral Economics, Vol. 8, No.2, PP. 1-13. doi:10.4018/ijabe.2019040101
- Mustapa, W. N. W., Al-Mamun, A., Ibrahim, M. D., 2018, **Development initiatives, microenterprise performance and sustainability**, International Journal of Financial Studies, Vol.6, No.3, PP. 1-15. Doi: 10.3390/ijfs6030074
- Mutabaruka, E., 2021, **Effectiveness of Credit Management System on Micro Credit Performance: Case Study of East Africa Commercial Banks and Mobile Operators** (May 09, 2021). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3855367> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3855367>
- Noor, F. Fabeil, Roslinah, Mahmud. Janice L. H. Nga, Rasid Mail., 2017, **Motivating Factors and Prospects for Rural Community Involvement in Entrepreneurship: Evidence from Mantanani Island, Sabah, Malaysia**, World Academy of Science, Engineering and Technology, Vol.11, No.1, PP.267-272.
- Singh, S., Darwish, T., Wood, G., & Mohamed, A., 2017, **Institutions, complementarity, human resource management and performance in a South-East Asian pestrostate: The case of Brunei**, International Journal of Human Resource Management, Vol.28, No.18, PP. 2538-2569.
- Sitzmann, T., Weinhardt, J., 2018, **Training engagement theory: A multilevel perspective on the effectiveness of work-related training**, Journal of Management, Vol.44, No.2, PP. 732-756.
- Tundui, C.S. Tundui, H.P., 2020, **Performance drivers of women-owned microcredit funded enterprises in Tanzania**, International Journal of Gender and Entrepreneurship, Vo. 12, No. 2, PP. 211-230. <https://doi.org/10.1108/IJGE-06-2019-0101>
- UNDP –United Nations Development Program, 2013, **Entrepreneurships Development Program Rolls-Out to Regions of Ethiopia**, Retrieved from <http://www.et.undp.org/content/ethiopia/en/home/ourwork/InclusiveGrowthandSustainableDevelopment/successstories/Sample Success Story 111.html>
- Yang. T.. Zhao. S.. 2014. **CEO duality and firm performance: Evidence from an exogenous shock to the competitive environment**, *Journal of banking & finance*, Vol. 49, PP. 534-552.